Sappig

Stadsarchief Poperinge

JAARGANG 12 - NUMMER 1 - MAART 2015

COLOFON

Bestuursleden van De Vrienden van het Poperings Archief vzw en redactie zijn:

Ere-voorzitter: Germain Schoonaert (†)

Voorzitter: Paul Johan Desegher,
Vlamertingseweg 8,
8970 Poperinge (Reningelst)
paul.johan.desegher@telenet.be

Penningmeester & Ondervoorzitter: Martin Samyn,
Galgestraat 17,
8978 Poperinge (Abele)
martin.samyn@telenet.be

Hulp-Penningmeester Pascal Vermeersch

Secretaris: Wouter Moyaert,
Abeelestationplein 64,
8970 Poperinge

Stadsarchivaris: Tijs Goethals,
Stadsarchief Poperinge,
Veurnestraat 69
8970 Poperinge
tijs.goethals@poperinge.be

Bestuursleden: Jean Boidin
Philippe Caeyseele
Jacques Destailleur
Wouter Moyaert
Mattias Pattyn
Ivan Top
Henri Vandenberghe
Paul Vermeersch

Verantwoordelijke uitgever: Paul Johan Desegher,
Vlamertingseweg 8,
8970 Poperinge (Reningelst)

Vormgeving en Layout: Jean Boidin
jnvnbrssl@gmail.com

Druk: Kopie Sneldruk Deleye bvba. Ieper

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUD

IN DIT NUMMER:

* Editoriaal pag. 01
Paul-Johan Desegher

* Epidemie pag. 02
Paul-Johan Desegher

* Cyrusfeesten pag. 15
Henri Vandenberghe

* Marcel D'Heere pag. 34
Henri Vandenberghe

Email: vpa.sappig@gmail.com

Website: http://arch-poperinge.be/

Blog: http://blog.seniorennet.be/vpa/

L. S..
LI.

“Wij zullen doorgaan” zong Ramses Shaffy.

Dat is ook zowat het motto
van de Vrienden van het Poperings Archief, V. Z. W.

We presenteren hierbij het eerste nummer van een nieuwe jaargang van SAP-pig, we zijn al gestart met de zoveelste lessenreeks paleografie, we werken terzelfder tijd mee met een workshop genealogie ingericht door onze archivaris, we hebben traditie getrouw tussen Kerst en Nieuw weer met een vijftiental vrijwilligers de oogst doodsbrieven en doodsprentjes geklasseerd, we zijn trouw op post de derde dinsdag van de maand om Tijs te helpen het archief te schonen en te rangschikken (wat doe je al niet voor een hommeltje..), we “voeden” regelmatig onze website, laatst nog een slordige 5000 bidprentjes en een uitgebreide keuze van bronnen over de streek in de Raad van Vlaanderen (en er zit nog wat in de pijp!), we zijn wat blij als bedrijfsarchief gedeponeerd wordt in het SAP en als we daar een duwtje bij kunnen geven (laatst van de drukkerij Bafcop uit Reningelst en de brouwerij Feys uit Beveren), we ... mag ik even ademhalen?

Nee, het heilig is nog lang niet geblust.
Maar toch verdriet het ons dat er minder bezoekers zijn in de leeszaal.
Ja, er kan zo veel online geraadpleegd worden...
“Elk voordeel heb z'n nadeel” zou Cruyff zeggen.
Maar toch missen we de ambiance die zo typerend was voor ons SAP...

Paul-Johan

EPIDEMIE

Paul-Johan Desegher

Volgens de jongste berichten zou de ebola-epidemie ingedijkt zijn. Maandenlang heeft die vreselijke ziekte zich verspreid in drie landen van westelijk Afrika en duizenden slachtoffers geëist.

Besmettelijke ziekten, voor ons lijkt dat nu zo ver van ons bed.
Maar honderd jaar geleden viel dat lot ook ten deel aan onze voorouders, hier in de Westhoek.
Toen woekerde de tyfus, en moesten er draconische maatregelen getroffen worden.

Een ongeluk komt nooit alleen, zegt de volkswijsheid.
In augustus 1914 was de oorlog uitgebroken. De Duitsers waren ons land binnengevallen, en ze rukten gestaag op, deze kant uit, ondanks het moedige weerwerk van ons leger en dat van toegesnelde Franse en Britse troepen. Het brute optreden van de Pruisen in een aantal "martelaarsteden" had een stroom radeloze vluchtelingen op gang gezet.
De IJzervlakte werd geïnundeerd en de British Expeditionary Force groef zich in rond Ieper; zo werd de opmars van de vijand naar de Kanaalhavens (van waar de versterkingen moesten komen) gestuit. Een laatste morzel grond van het al zo kleine België kon de vijand niet bezetten. Veurne en Poperinge waren de enige vrije steden die restten. De Westhoek, die strook tussen de loopgraven en de Franse grens, zou een drukte kennen, zoals nooit voorheen, noch daarna (misschien op de mei-dagen van 1940 na)

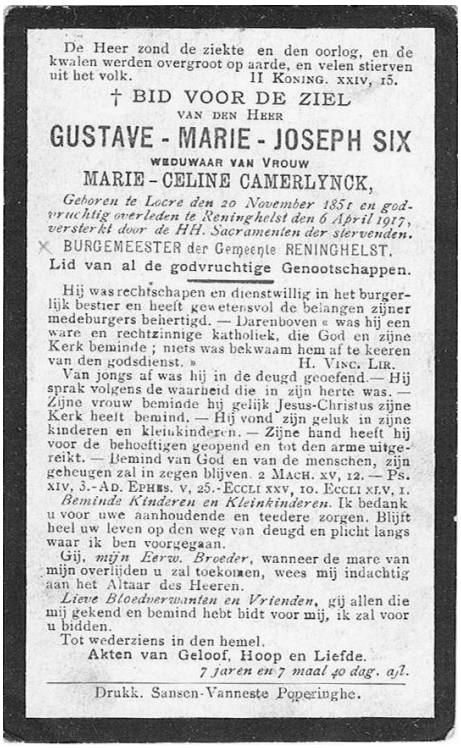

De Heer zond de ziekte en den oorlog, en de kwalen werden overgroot op aarde, en velen stierven uit het volk. II Koning. xxiv, 15.

† BID VOOR DE ZIEL
VAN DEN HEER
GUSTAVE - MARIE - JOSEPH SIX
WEDUWAAR VAN VROUW
MARIE - CELINE CAMERLYNCK,

Geboren te Locre den 20 November 1851 en godvruchtig overleden te Reninghelst den 6 April 1917, versterkt door de HH. Sacramenten der stervenden.

BURGEMEESTER der Gemeente RENINGHELST.
Lid van al de godvruchtige Genootschappen.

Hij was rechtschapen en dienstwillig in het burgerlijk bestier en heeft gewetensvol de belangen zijner medeburgers behertigd. — Darenboven « was hij een ware en rechtzinnige katholiek, die God en zijne Kerk beminde ; niets was bekwaam hem af te keeren van den godsdienst. » H. Vinc. Lir.

Van jongs af was hij in de deugd geoefend.— Hij sprak volgens de waarheid die in zijn herte was. — Zijne vrouw beminde hij gelijk Jesus-Christus zijne Kerk heeft bemind. — Hij vond zijn geluk in zijne kinderen en kleinkinderen. — Zijne hand heeft hij voor de behoeftigen geopend en tot den arme uitgereikt. — Bemind van God en van de menschen, zijn geheugen zal in zegen blijven. 2 Mach. xv, 12. — Ps. xiv, 3.- Ad. Ephes. v, 25.- Eccli xxv, 10. Eccli xlv, 1.

Beminde Kinderen en Kleinkinderen. Ik bedank u voor uwe aanhoudende en teedere zorgen. Blijft heel uw leven op den weg van deugd en plicht langs waar ik ben voorgegaan.

Gij, *mijn Eerw. Broeder*, wanneer de mare van mijn overlijden u zal toekomen, wees mij indachtig aan het Altaar des Heeren.

Lieve Bloedverwanten en Vrienden, gij allen die mij gekend en bemind hebt bidt voor mij, ik zal voor u bidden.

Tot wederziens in den hemel.

Akten van Geloof, Hoop en Liefde.

7 jaren en 7 maal 40 dag. a/l.

Drukk. Sansen-Vanneste Poperinghe.

Poperinge werd de draaischijf van de geallieerde troepen. Eerst de Fransen en vanaf 1915 de Britten voerden massaal versterkingen aan: vele duizenden soldaten (zelfs met Londense dubbeldekkers werden ze aangevoerd), kanonnen en munitie, hele karavanen met uitrusting en mondvoorraad. De weiden rond de hoeven in de hele streek werden kampen voor spahi's, Schotten, Canadezen, Aussies en later zelfs "chings" .
En daar tussen hadden zwermen vluchtelingen (velen die nog net de Duitse kant van het front hadden kunnen ontvluchten: Staden, Passendale, Moorslede, Geluwe..) een onderkomen gezocht. Zo veel volk opeengepakt op een "schorte groot" , daar moesten moeilijkheden van komen.
Burgemeester Six-Camerlynck van Reningelst noteerde op 2 februari 1915: "De bevolking van deze gemeente, in normale of gewone tijden, beloopt tot 2400 inwoners; vele vluchtelingen hebben sedert 3 maanden zich alhier gehuisvest; hun getal was niet minder dan 4500. Rond 15 Januari hebben wij overgegaan tot eene nauwkeurige optelling en hebben bestatigd dat er nog 2500 uitwijkelingen alhier verbleven"

Jammer genoeg heb ik nog geen foto van die burgemeester van Reningelst tijdens de eerste jaren van WO I kunnen vinden. Wel kreeg ik van Geert Rouseré het doodsprentje van de man.
In zijn dagboek vermeldt E. H. Achiel Vanwalleghem dat de overledene 13 jaar burgemeester was geweest, en dat er op de begrafenis zeer veel volk aanwezig was, waaronder Mgr De Brouwer (deken van Ieper en apostolisch afgevaardigde van het onbezette deel van het bisdom Brugge). Het sneeuwde, die elfde april 1917..

De gouverneur van (het restje van) onze provincie had op 30 november 1914 al een circulaire gestuurd, om sommige vluchtelingen aan te sporen deze streek te verlaten. Die maatregel was oorspronkelijk opgesteld om spionage tegen te gaan. Maar in een brief van de burgemeester van Reningelst aan de generaal die aan het hoofd stond van het 16 de Franse legerkorps[1] wordt gewag gemaakt van besmettelijke ziekten die vastgesteld werden in zijn gemeente en waarvan hij de oorzaak toeschrijft aan de buitensporige dichtheid van de bevolking. Zijn politie-agenten hebben de vluchtelingen proberen diets te maken dat het in hun eigen belang is van verder te trekken, zo spoedig mogelijk. Velen zijn daar op ingegaan, maar een bepaalde categorie blijft halsstarrig ter plekke; het soort mensen die geen bestaansmogelijkheden hebben en die berucht zijn om hun bedenkelijke moraal: die blijven samenhokken in allerhande kotjes. De burgervader vraagt via de generaal aan de militaire overheid meer macht om schoon schip te kunnen maken in die lage, vochtige huisjes, waar hygiëne praktisch onbestaande is, en die dus potentiële broeihaarden zijn voor besmettelijke ziekten.

In de volgende brief al[2], vraagt hij de dorpsgeneesheer om aan de Franse militaire leiding te melden in welke huizen van zijn patiënten er zieken zijn, besmet met tyfuskoorts.

In een brief van de 10 de januari[3] meldt de burgemeester dat er nog ongeveer 1500 vluchtelingen op het grondgebied van zijn gemeente verblijven. Die houden vol dat de Belgische regering geen enkele maatregel gepubliceerd heeft om met harde hand hun evacuatie te voltrekken. Ook aan de twee gendarmen die hij extra toegewezen kreeg heeft hij niet veel: die hebben van hun onmiddellijke oversten geen enkele toestemming ontvangen om manu militari die mensen uit te drijven.

De 20 ste woekert de "rapelijke ziekte" al zodanig in Reningelst[4] dat de Franse militaire overheid gewag maakt van verscheidene gevallen onder de vluchtelingen. De burgemeester mag de zieken niet meer naar Poperinge sturen omdat de administratie van de burgerlijke ziekenhuizen van de stad heeft laten weten dat ze daar geen plaats meer hebben.

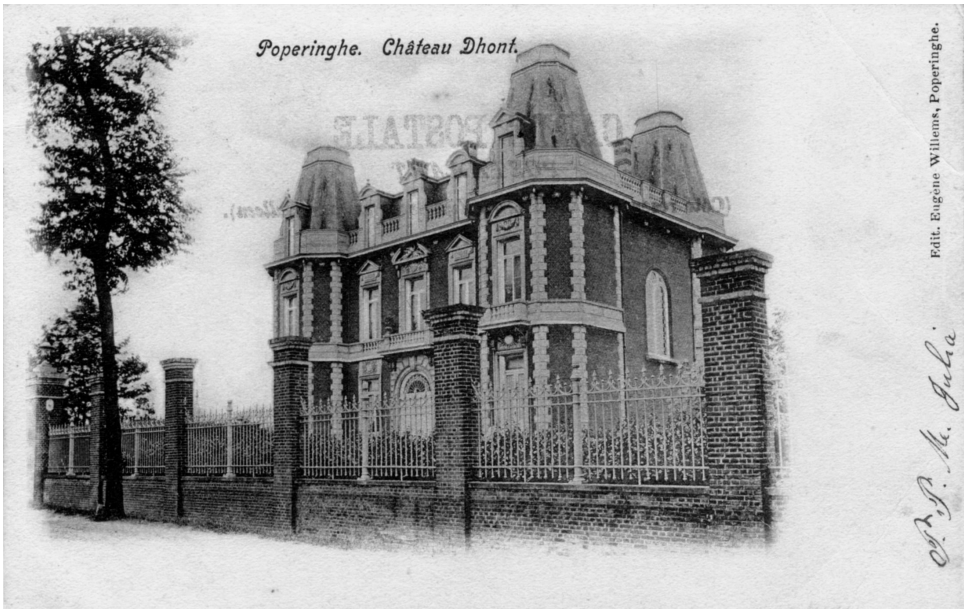

Privécollectie via Westhoek Verbeeldt -

Het kasteel van de vrederechter D'Hondt bevond zich langs de Reningelststeenweg (lees hier meer over in Doos Gazette). Na WO I werd het gebouw afgebroken en tijdens het interbellum verrezen daar, langs de straatkant (nu Deken De Bo-laan), een vijftal huizen met in de gevels paramenten van het verdwenen kasteeltje.

1 Briefwisseling van Reningelst, Brief van 4 januari 1915, kopij n° 17945, SAP
2 Idem, n° 17946 . Eigenaardig genoeg dateert deze brief van de dag ervoor: 3 januari 1915.
3 Idem, n° 17952
4 Idem, brief n° 17954

Intussen heeft men in dat zelfde Poperinge, langs de weg naar Reningelst, het kasteel van de "juge" Dhondt omgevormd tot burgerlijk ziekenhuis, onder de naam "Hôpital Elisabeth". Alle tyfus-patiënten zullen uitsluitend daar naartoe gebracht en er behandeld worden.

Zij die aan de besmettelijke ziekte bezweken, zijn in de stedelijke registers van de overledenen te herkennen aan de extra vermelding "OVERLEDEN SEKTIE G, O.L.V. HAGEBAERTHOEK, IN 'T KASTEEL VAN CHARLES D'HONDT" [5]

22/01/15 Magdalena Vanlantschoot
23 j, landbouwwerkster, ongeh. ° & won. Westrozebeke
d.v. Bernard en Louise Blomme (beiden +)
aangever: Valère Sansen, drukker

22/01 Louise Blomme
43j, landgebruikster, ° & w Westrozebeke
wed. Bernard Vanlantschoot

29/01 Pharaïlde Anseeuw
44 j, ° & w Poelkapelle
echtg. Jules Van Overschelde
aangever: Emile Dekeirsgieter, schoolbestierder
(van de gemeenteschool in de Komstraat)

29/01 Henri Roelens
48 j, jachtbewaker, w Komen
echtg. Leonie Loonens

01/02 Emerence Boudin
29 j, kantwerkster, ° & w Woumen
d.v. Aloïs en Eugenie Messiaen

03/02 Julia Dervaux
9 j, scholierster, ° & w Zandvoorde bij Ieper
d.v. Jules en Emma Decroix
aangever: Oscar Fiers, landmeter[6]

04/02 Julia Mispelon
24 j, ° & w Staden
d.v. Désiré en Hermynie Vandamme

04/02 Cyrille Foor[7]
28 j, ° & w Dikkebus
z.v. Henri en Leonia Beele

05/02 Leon Vandenbussche
32 j, steenbakker, ° & w Staden
zv Aloïs en Mathilde Hemeryck

5 Of een kortere versie
6 Tevens archivaris van de stad Poperinge
7 Cyrille Foor staat vermeld in het Dagboek van E.H. Vanwalleghem

06/02 Augusta Henderickx
14 j, scholierster, ° Bikschote, won. Kaeskerke
dv Henri en Marie Bertin

06/02 Valère Noyelle
23 j, ° & w Langemark
zv Leonard en Romanie Platteel

08/02 Victorine Hoornaert
28 j, ° Beselare, won Ieper
echtg Richard Bouckaert

08/02 Eugenie Degryse
28 j, werkvrouw, ° & w Zonnebeke
echtg Edmond Deleu

09/02 Cyriel Capelle
36 j, landbouwer, ° & w Passendale
zv Bruno en Rosalie Van Peteghem

08/02[8] Louise Masselin
64 j, ° Poekapelle, won Moorslede
echtg Henri Braem, huidevetter

09/02 Margarita Lemaire
16 j, werkster, ° Wijschate, won Voormezele
dv Benoit en Marie Platteau

10/02 Aloïs Igodt
25 j, ongeh, ° & w Woumen

11/02 Eudoxie Melis
16 j, won Woesten
dv Felix en Silvie Debo

13/02 Elodie Declercq
50 j, ° Woumen
echtg Pieter Jaecke, timmerman, Merkem

15/02 Maria Vandenbroucke
14 j, scholierster, ° & w Klerken
dv Romain en Julie Dewyse

16/02 Eugenia Messiaen
62 j, ° & w Woumen
echtg Aloïs Boudein

8 Ik heb de volgorde aangehouden, zoals ze in het overlijdensregister genoteerd staan

17/02 Maria Vlamynck
30 j, ° & w Beselare
echtg Cyrille Deleu

20/02 Emelie Nuytten
24 j, landbouwster, ° & w Geluwe
dv Charles en Sophie Samyn

19/02 Germaine Mandeville
13 j, scholierster, ° & w Staden
dv Hector en Hermenie Deman

21/.02 Emile Conraedt
26 j, ° Moorslede, won Zonnebeke
zv Désiré en Pharaïlde Steene

20/02 Orélie Nuytten
25 j, ° & w Geluwe
dv Charles en Sophie Samyn[9]

25/02 Eugenie Vandromme
64 j, ° & w Klerken
echtg François Hillewaere

26/02 August Debaecker
46 j, ° Bikschote, won Ieper
echtg Emma Descamp

01/03 Cyrille Peype
18 j, ° & w Geluwe
zv Charles en Louise Mispelon

01/03 Leonie Philippo
25 j, ° & w Langemark
echtg Leon Demoulin

05/03 Arthur Milleville
23 j, ° & w Langemark
zv François en Regina D'Haene

06/03 Henri Vandamme
40 j, ° & w Komen ten Brielen
echtg Augusta Geskiere

06/03 Louis Geerardyn
42 j, ° & w Kemmel
zv Jan en Clemence Spinnewin

9 Dus twee zusters, overleden op dezelfde dag..

07/03 Godelieve Peype
20 j, ° & w Geluwe
dv Charles en Louis Mispelon

07/03 Maria Peype
26 j, idem
idem[10]

08/03 Odo Christiaens
17 j, ° & w Passendale
zv Constant en Florence Dervaux

09/03 Leon Ligneel
15 j, ° & w Merkem
zv Leonard en Sidonie Vanlauw

13/03 Jules Bael
18 m , ° & w Geluvelt
zv Henri en Emilie Kesteleyn

14/03 Emelie Kesteleijn[11]
46 j, ° Beselare, won Geluveld
echtg Henri Bael

14/03 Felicie Vermeulen
24 j, ° & w Staden
dv Petrus en Pharaïlde Busschops

15/03 Maria Vandamme
16 j, ° Geluvelt, won Komen
dv Henri (+) en Augusta Geskiere

15/03 Henri Bostyn
24 j, ° & w Zillebeke
zv Edouard en Julia Vanraes

15/03 Leopold Tytgat
18 j, ° & w Geluveld
zv Bruno en Melania Vuylsteke

14/03 Godelieve Geskiere
11j, scholierster, ° & w Beselare
dv Jules en Lieve Préberé

17/03 Elisa Samyn
26 j, ° & w Beselare
dv Albert en Rosalie N(?)orme

10 Zware tol: een broer en twee zussen in het zelfde gezin. En op 26 maart bezwijkt nog een broer: Camille
11 Gisteren het kind, vandaag de moeder..

20/03 Julia Degryse
25 j, ° & w Moorslede
dv Henri en Octavie Brulez

20/03 Maria Ghys
16 j, ° & w Kemmel
dv Louis en Eudoxie Saelens

21/03 Maurice Onraedt
18j, ° & w Dikkebus
zv Cyrille en Euphrasie Waterblé

22/03 Mathilde Lenain
21 j, ° & w Aalst (!)
dv Joseph en Coleta Cooremans

23/03 Vandenameele Pharaïlde
36 j, ° & w Beselare
echtg Camille Samyn

23/03 Dekindt Paulina
35 j, ° & w Langemark
echtg René Lecointre

24/03 Angèle Lenoir
22 j, ° Komen ten Brielen, won Rijsel
echtg Emile Cousin

25/03 Emma Vermeulen[12]
32 j, ° & w Staden
geh
dv Petrus en Pharaïlde Busschops

26/03 Camille Pype
22j, ° & w Geluwe
zv Charles en Louise Mispelon

27/03 Eugenie Vandecasteele
31 j, ° & w Langemark
dv Leonard en Emelie Noyelle

27/03 Hortense Logie
42 j, ° & w Vlamertinge
echtg Arthur Valcke

29/03 Martha Vancoillie
12 j, ° & w Zonnebeke
dv Justin en Emma Pauwelyn

12 Zie ook 14 maart

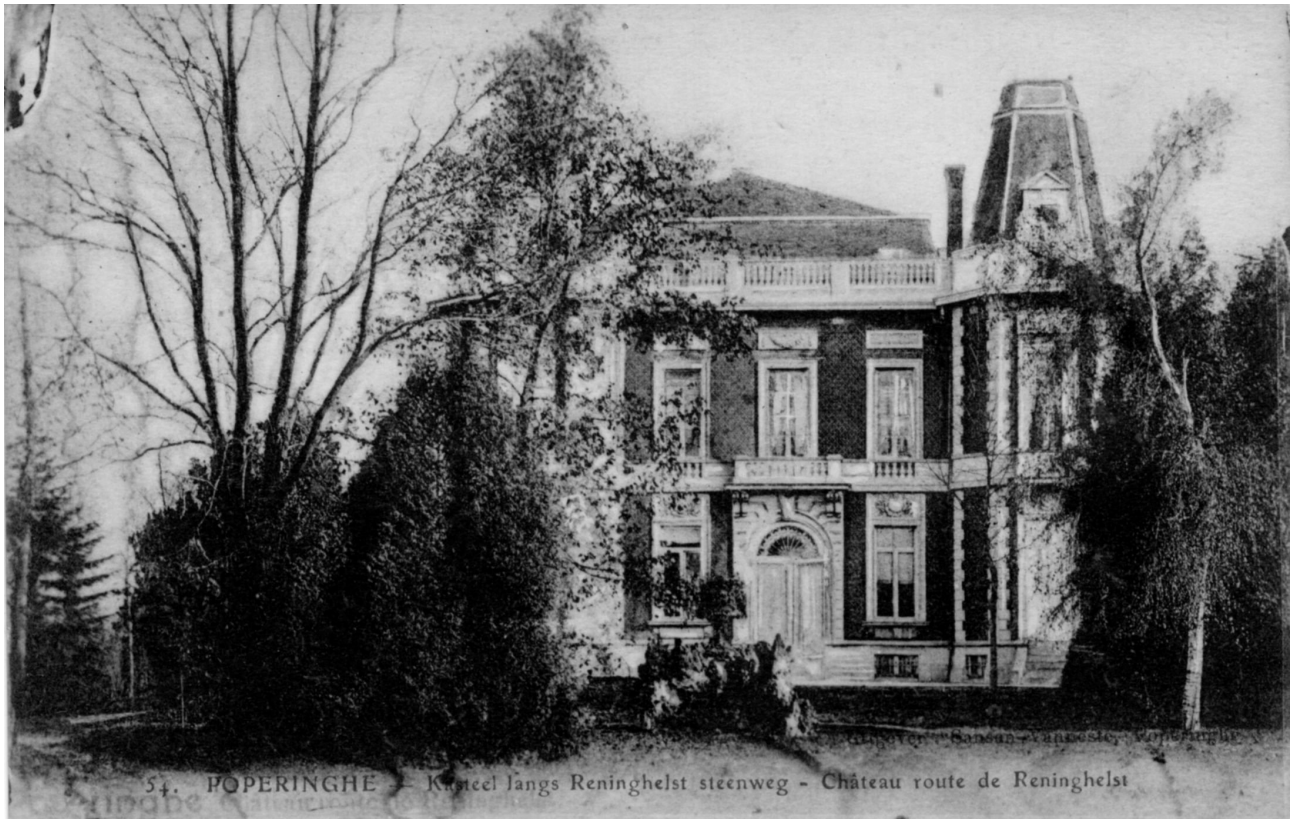

Privécollectie via Westhoek Verbeeldt – Het kasteel van de vrederechter D'Hondt

01/04 Maria Magdalena Lemahieu
12 j 1m, scholierster, ° & w Moorslede
dv Emile Henri en Leonie Marie Nathalie Maes

01/04 Richard Cornelis Louis Steen
27 j, landbouwer, ° & w Reningelst
zv Charles (+) en Romanie Deceuninck

03/04 René Depoorter
40 j, ° & w Klerken
echtg Stephanie Igodt

23/03(!) Paulina Dekyndt *(zij werd reeds ingeschreven, met I ipv Y, en nu met meer informatie*
35 j, ° & w Langemark
echtg René Lecointre, 34 j, landbouwwerker, Langemark, thans in dienst bij 't leger
dv Isidore (+) en Amelia Debruyne, 67, Langemark

08/04 Carolus Dury
53 j 6 m, ijzerwegbediende, ° Torhout, won Waasten
zv Isidore (+) en Virginie Vansevenhandt, 79, Zwevezele

11/04 Maurice Deprêtre
15 j, ° & w Moorslede
zv Clement en Eveline Dejonghe

11/04 Emery Vandecasteele
32 j, ° & w Waasten
echtg Marie Devynck

14/04 Martha Cnockaert
19 j 5 m, ° Moorslede
dv Camille ern Amelie Devoddere

16/04 Julie Boustry
45 j, ° Beselare, won Komen
echtg Charles Louis Bouwens

17/04 Euphrasia Mahieu
36 j, ° Roesbrugge-Haringe, won Pollinkhove
echtg Jan Vandenbroucke

18/04 René Deberdt
43 j, ° Elverdinge, won Reningelst
zv Amandus en Nathalia Verhaeghe

18/04 Flavie Vermeulen
30 j, ° & w Passendale
dv Leonard en Julie Verbrugghe

19/04 Marie Decock
23 j, ° Permecque (F), won Langemark
dv Aloïs en Julie Ringot

22/04 Sylvie Fossé
44 j, ° Oostnieuwkerke, won Roesbrugge
echtg Jules Plancke

22/04 Lievin Tilly
45 j, ong, landbouwer, ° & w Reningelst
zv Joseph en Julie Leuridan

23/04 Charles Coussement
63 j, ° & w Passendale
echtg Mathilde Balduc

25/05 Johanna Cornelia Vandecasteele
6 j 7 m, scholierster, ° & w Poperinge
dv Auguste (50 j, dagloner) en Ludovica Lucia Ghesquiere (49 j, herbergierster)

02/06 Martha Theresia Lequieu
66 j 8 m, ° & w Zuidschote
wed Augustus Leonardus Fasseel
dv Philippus Jacobus en Carolina Cecilia Vandecasteele

17/06 Alina Cornelia Lebbe
29 j, ° Poperinge, won Moeskroen
echtg Julianus Cornelius Haezebroeck (35 j, werkman bij de staatsspoorwegen)
dv Theophilus Cornelius (+) en Justina Sophia Caron

30/06 Mauitius Degraeve
32 j 2 m, brouwersgast, ° & w Poperinge
echtg Emma Cornelia Mortier (31 j)
zv Augustus Cornelius en Lucia Cornelia Boutez

28/04 (!) René Beauprez
33 j, gehuisv Klerken, verbl Poperinge

27/07 Henri Dauchy
18 j, ° & w Kemmel, verbl Poperinge
aangever: François Blackwood Dynck
kath. priester aalmoezenier, 45 j

04/05 (!) Arthur Ameloot (*met vermelding* "Th": thering/TBC?)
gehuisv Ieper, tijdel verbl Poperinge

05/05 Eugene Six (Th)
idem

05/05 Elisa Ver Eecke
15 j, ° & w Woesten
dv Henri (tapper te Woesten) en .. Suffys (voornaam onbekend)

07/05 Isidore Boutez (Th)
w Ieper

13/04(!) Emma Verhaeghe (Th)
° 21/12/1900, w Moorslede
dv Henri en Louise Vandeputte

28/04 Felicie Decommez

16/05(!) Valère Loys
6 j, w Elverdinge
zv Aloïse

26/05 Valère Dauchy
22 j, w Kemmel, tijdel verbl Poperinge

27/05 Maurice Decaesteker
15 j, ° & w Reningelst, tijdel verbl Poperinge
zv Aloïse (landwerker) en Romanie Eudoxie Boudrij

07/07 Irma Top
° & w Westvleteren, tijdel verbl Poperinge
dv René en Sylvie Coene

10/06 Manille Bentin
° Passendale 31/08/1900, tijdel verbl Poperinge
zv René en Louise Vanden Ameele

20/06 Julia Vandevoorde
15 j, ° & w Vlamertinge, tijdel verbl Poperinge
dv Hendrik Desiderius en Romania Eugenia Courtens

23/07 Euphrasie Knockaert
77 j, w Brielen, tijdel verbl Poperinge
echtg Edouard Vandevyvere

24/07 Alida Deconinck
20 m, w Westouter, tijdel verbl Poperinge
dv Augustus Carolus (60j, landgebruiker, tijdel Westouter, wettel won Kemmel)
en Emerentia Josepha Cornelia Bruneel (45 j)

24/07 François Spinnewyn
69 j, tijdel Poperinge

02/08 Maria Sophia Palfliet
50 j, ° Pollinkhove, landbouwster, won Woesten, tijdel Poperinge
wed Louis Vermeulen, echtg Julianus Cornelius Bruneel

02/08 Melania Hautekeur
64j, ° Watou, won. Proven, tijdel Poperinge
dv Ludovicus Cornelis en Juliana Declerck
echtg Henri Milleville (70 j, hoefsmid, Proven)

03/08 Octavie Hoorelbeke
won Kemmel, tijdel Poperinge
wed Bafcop

09/08 Febronie Beele
26 j, won Wijtschate, tijdel Poperinge
echtg Gentil Hullewaere

16/08 Fidelia Theresia Ryckewaert
85 j, ° Vlamertinge, won Poperinge
dv Benedictus Josephus en Rosalia Natalia Dehuysser
wed Victorinus Josephus Butaeye

10/09 Edouard Pyck
54 j, ° Vlamertinge, won Dikkebus
echtg Mathilde Renilde Becquaert

23/09 Maria Cornelia Dumelie
6 j 10 m, scholierster, ° & w Poperinge
dv Renatus Cornelius Aloïsius (26 j, werkman) en Angèle Maria Cornelia Pinceel

05/10 Maria Louisa Sohier
26 j, kantwerkster, ° & w Brielen
dv Henri Constant en Julie Therssen
echtg Juliaan Pittillioen (31 j, werkman, Brielen)

03/11 Henri Victor Vereecke
51 j 10 m min 6 d , brykkebrander, ° Lichtervelde, won Oostende, tijdel verbl Watou
zv Charles Louis Eduard en Maria Theresia Delameillieure
wdnr Louise Cornelia Ackaert

09/11 Georges Braem
18 j, werkman, won Voormezele, verbl Dikkebus
zv Aloïse (+) en Emma ??

12/11 Emile Comyn
17 j, won Dikkebus

14/11 Richard Vanderhaeghen
17 j, werkman, ° & w Vlamertinge
zv Chaerles en Eudoxie Beele

18/11 Eudoxie Barbez
33 j, won Dikkebus
echtg Henri Knockaert

23/11 Camille Caesteker
21 j 11 m, ° Dikkebus, won Reningelst
zv Henri (59 j, landwerker) en Pharaïlde Barbez

20/11 Clemence Briele
5 j, ° & w Dranouter

22/11 Severin Constantin Verkruysse
73 j, ° & w Reningelst
zv Damasianus en Amelie Catherine Depuydt
wdnr Amelie Fieuw

25/11 Cyrille Verslype
36 j, werkman, ° & w Vlamertinge
zv Henri en Sylvie Vlaemynck
echtg Marie Febronie Vertriest

30/11 Leon Petrus Corneel Baecker
15 j, werkman, ° & w Loker
zv René Remi en Mathilde Renilde Pauwels

Tot zover 1915.

De lijst loopt door in 1916

En er kwam nog erger: de “Spaanse” griep, die na het einde van de Eerste Wereldoorlog nog meer slachtoffers zou eisen dan de horror van die vier voorgaande jaren ....

Na WO I werd het Het kasteel van de vrederechter D'Hondt afgebroken en tijdens het interbellum verrezen daar, langs de straatkant (nu Deken De Bo-laan), een vijftal huizen met in de gevels parementen van het verdwenen kasteeltje.

Cyrusfeesten

H. Vandenberghe

Cyrus/Koresj[1] de Grote: de opkomst van Perzië

De reus Cyrus wordt opgericht

De geschiedkundige figuur

De Perzen waren een Indo-Europese stam, evenals de Meden komen ook zij vaak voor in de Assyrische annalen. Nadat de Assyrische koning Assjoerbanipal omstreeks 640 bij Elam verslagen werd, drongen Perzische Stammen 't heuvelland van dit oude rijk binnen, hoewel het schijnt dat zij pas ná de val van Babylon Soesa in handen kregen. Tweehonderd jaar lang waren de Meden, voor de opkomst van Cyrus I ('de Grote') echt dé heersende macht bij de Perzen! Onder hun koning Cyaxares versloegen de Meden als bondgenoten van de Babyloniërs de Assyriërs.
Daarna breidden zij hun macht westwaarts uit naar de rivier de Halys. Cyaxares' zoon Astyages huwde zijn dochter uit aan de Perzische koning van Ansjan, Cambyses II. Uit dìt huwelijk werd Cyrus geboren (± 538 v. Chr.). Griekse auteurs geven uiteenlopende versies van zijn geboorte en opvoeding tot kroonprins, maar die bevatten zoals zoveel andere legendes veel meer stof voor verhalen dan voor geschiedenis. Grosso modo schijnt hij al snel alle Perzische stammen onder zijn bewind verenigd te hebben. Uit de Babylonische Kroniek leren we dat de Meden tegen Astyages in opstand kwamen en hem uitleverden aan Cyrus. Ekbatana, de hoofdstad van de Meden, werd in ofwel 553 of 550 voor de gewone tijdrekening veroverd en geplunderd. Medië werd de eerste provincie (bestuurd door 'n satraap) van het toekomstig wereldrijk.

Cyrus de grote + 4 december 531 v.Chr

In feite nam Cyrus een groot deel van het bestuursapparaat van de Meden over. In 547 trok Cyrus op tegen de Lydische koning Croesus[2]. Hij werd overwonnen bij zijn hoofdstad Sardis. Lydië werd onder Cyrus een satrapie.
Het vervolg is voor de duiding van de figuur waar we het over willen hebben – denken we – heel belangrijk.

[1] Koresj is de vorm die het dichtst bij de Hebreeuwse vorm van de naam aanleunt. Cyrus is de schrijfvorm die het meest wordt gebruikt maar stamt uit de Griekse schrijfvorm.
[2] Zijn rijkdom is zelfs nú nog steeds spreekwoordelijk. Zo rijk als Croesus is met name *zeer rijk.*

Nu Cyrus over de hulpbronnen van al deze landen kon beschikken, kon hij het ook tegen Babylon opnemen. In Babylon werd een propagandacampagne gevoerd waarin Cyrus' *verdraagzaamheid* op religieus gebied bejubeld werd[3].

De Bijbelse figuur

In Jesaja[4] 45:1 schrijft de Bijbel naar de NBV vertaling: *Dit zegt de HEER tegen Cyrus, zijn gezalfde, die hij bij de rechterhand neemt, aan wie hij volken onderwerpt, voor wie hij deuren opent – geen poort blijft gesloten.*
De figuur van Cyrus is ons bekend vanuit de Bijbel[5]. De bannelingen in Babylonië mochten onder koning Koresj [Cyrus[6]] terugkeren, maar velen bleven in Babylon.

Naambetekenis

In de Elamitische taal[7] heet hij Koresj: Herder. Hij was dé stichter van het Perzische wereldrijk. Door deze daad haalde hij de geschiedenishandboeken van weleer. Vooral het wapenfeit waardoor hij de Meden[8] versloeg scoorde. Geschiedenis was trouwens lang een snoer van veldslagen en de irriterende geheugenmarteling: het memoriseren van data.

De gezalfde

Hij bracht het grote rijk van Meden met zijn leenheer Astyages ten val, door de verovering van Ekbatana. (553). Hij ondernam in 547 een veldtocht tegen Croesus van Lydië, veroverde Sardis in 546 en onderwierp zo de Griekse steden van Ionië; in 539 openden de priesters van Marduk voor hem de poorten van Babylon. Daarmee was het Oudperzische wereldrijk gesticht.
In de Bijbelse context waar de figuur van Cyrus specifiek aan bod komt is hij uitgetekend als *gezalfde.* De Septuagint, de Griekse vertaling[9] van het eerste Verbond, gebruikt een voor christenen zeer geladen bijstelling: Cyrus, mijn *gezalfde*.
Zonder hier al te uitvoerig op het Messias-begrip in te gaan en ook niet de exegetische kwestie van profetieën aan te kaarten is het voor de lezer wellicht duidelijk dat Cyrus een aparte status is toebedeeld. Deze interpretatieve wijze om met de naam *Cyrus* om te gaan bracht de cultuurminnende voorouders ertoe de vrij sympathieke heerser in hun creatieve scheppingen een plaats te geven. Wat we minimaal uit het Bijbels verhaal onthouden is dat hij getekend wordt als een veroveraar/heerser die de gewoonte had de geannexeerde gebieden afzonderlijk een zekere zelfstandigheid te gunnen. Dat bevestigt de geschiedenis. Zelf verloor hij in 529 in de strijd tegen de Saccae met hun puntige hoofddeksels (Massageten) letterlijk en figuurlijk zijn hoofd. In zijn monumentale graf in Pasargadae, Perzië herkent men het originele Indogermaanse huistype met geveldak.

Godsdiensthistorische betekenis

Wat we in de oudheid niet verwachtten is dat Cyrus de godsdiensten van de onderworpen volkeren niet aantastte.

---

[3] Op dit punt komen terug bij de bespreking van de bijbelse figuur.

[4] Men onderscheidt meestal drie delen in het boek Jesaja 1-39, Jesaja 40-55 en Jesaja 56-66. Deze pericope komt uit een tweede reeks van profetische teksten.

[5] Cyrus wordt 22x vernoemd in het eerste verbond, onder meer in Jes. 44:28, Dan. 1:21, Ezra 1:1, 2 Kron. 36:22., enz.

[6] Cyrus:: we beperken ons hier tot Cyrus II - Cyrus de Grote - omdat het voornamelijk over hem gaat wanneer we later rond hem in de Westerse culturen verhalen zien ontstaan.

[7] Het Elamitisch werd door de Perzen tot een van de vier nationale talen van het rijk verheven naast het Perzisch, het Akkadisch en het Aramees.

[8] Astyages 553- 550.

[9] De Latijnse vulgaat als vertaling van die Septuagent schrijft letterlijk: haec dicit Dominus ***christo meo*** Cyro cuius adprehendi dexteram ut subiciam ante faciem eius gentes et dorsa regum vertam et aperiam coram eo ianuas et portae non cludentur – לְכֹורֶשׁ tot de Messias, de gezalfde – in het Grieks: οὕτως λέγει κύριος ὁ θεὸς τῷ χριστῷ μου Κύρῳ - tot Cyrus mijn gezalfde

Zo gaf hij in 538 ook aan de joden die in Babylonische gevangenschap verkeerden, verlof om terug te keren en de tempel weer op te bouwen, met teruggave van de geroofde voorwerpen[10].
Hiernaar verwijzen de woorden van de Deutero-jesaja. Cyrus wordt Gods herder genoemd, die zijn wil volbrengt, als zijn gezalfde, als de rechtvaardige, die de Heer uit het oosten heeft geroepen[11].
M.a.w. een complexe figuur, die enkel kan geboren zijn uit de Semitische context. Het kan best dat allerlei mythische gegevens van de eigen bodem hebben meegespeeld om een reus te creëren met de naam *Cyrus*. In de mate men de naam uit de Bijbel kende was hij niet de verpersoonlijking van het onheil of het kwade, zelfs niet de *verzoeker* of *beproever*[12]: een soort *beuman* of *boeman* die moest verbrand worden i.c. in het begin van de lente. Een *Borelleverhaal*. Een besluit kunnen we alvast formuleren: Voor zover men in het Poperingse beperkte kennis had van de Deutero-Jesaja-Cyrus, nl. een heerser van een vijandig volk die dan toch als een Messiaans-prototype opnieuw thuisbracht is Cyrus niet de reus die men moet verbranden.
We stellen wel *in zoverre.* Het boek Deutero-Jesaja is niet het makkelijkste boek uit de bijbel. Cyrus is een figuur die tevens de gehele geschiedenis door de verbeelding heeft getart.
Zijn uitzonderlijke bekwaamheid als legeraanvoerder én zijn veronderstelde religieuze tolerantie gaven aanleiding tot het ontstaan van een rijke cyclus legendes rond zijn persoon.

Herodotos

Reeds bij Herodotos komt hij naar voren als een legendarische persoonlijkheid, van wie de historische realiteit dreigt verloren te gaan. In Xenofoons *Cyropaedia* is hij zelfs geen wezen van vlees en bloed, maar een ideaalbeeld van deugdzaamheid (van Griekse deugden nog wel) en zijn (grotendeels fictieve) ervaringen leveren stof voor een (Griekse) vorstenspiegel. Hier knopen we aan bij de Latijnse school[13] die misschien voeding kan zijn voor de keuze van de naam van onze reus. Hier zou het interessant zijn de geboorte van de reus te achterhalen. Wat we aanvankelijk niet wisten was de datum van de eerste vermelding. Nu weten we dat hij in de rekeningen van 1621[14] reeds wordt vernoemd.
Het blijft in dat verband nuttig erop te wijzen dat het positieve Griekse beeld is *geflankeerd* door het beeld van de Joden. Van de Joden verwierf hij de blijvende dankbaarheid, omdat hij ze had toegestaan uit ballingschap huiswaarts te keren, en de heilige voorwerpen die Nebukadnezar had gestolen uit de tempel te Jeruzalem mee terug te nemen.
Hij gold daardoor niet alleen als de stichter van het grootste wereldrijk van de oudheid, maar zou ook een visionair vorst zijn geweest met een idee omtrent een ideaal bestuur, zoals de wereld nog niet eerder had gekend, en dat pas weer zou opkomen bij Alexander de Grote. We menen dit sterk te mogen onderlijnen: Cyrus is het archetype van de een organisator-veroveraar, wijs en tolerant genoeg om de overwonnen volken hun eigen manier van leven en hun godsdienst te laten behouden. Deze opvattingen bezorgen hem tot heden de naam van de meest liberale vorst uit de Oudheid. Cyrus is dus geen *boeman*. Hij mag dus gerust in de processie meelopen[15]… Hij moet trouwens niet aan de leiband meetrappen.

---

[10] Ezra 1:1-8.-*: 7 Koning Cyrus van Perzië gaf de voorwerpen vrij die uit de tempel van de HEER afkomstig waren en die Nebukadnessar uit Jeruzalem had meegenomen en in de tempel van zijn eigen god had neergezet. 8 Hij vertrouwde de teruggave toe aan Mitredat, de schatmeester, die ze met een inventarislijst aan Sesbassar, de leider van Juda, overdroeg. 9 Het betrof dertig gouden schalen, duizend zilveren schalen, negenentwintig messen, 10 dertig gouden bekers, vierhonderdtien zilveren bekers van verschillende soort en duizend andere voorwerpen, 11 bij elkaar vijfduizend vierhonderd voorwerpen van zilver of goud. Dit alles liet Sesbassar meevoeren toen hij de ballingen uit Babylonië terugbracht naar Jeruzalem.*

[11] Jes 41:2; Jes 44:28; Jes 45:1.

[12] Cf. de huidige discussie rond die ene zin uit het Onze Vader *en leidt ons niet in bekoring.*

[13] Cf. De EE PP Recolletten in Poperinge hielden een Latijnse school in stand. Zie hiervoor de geschiedenis van het Sint Stanislascollege. Uiteraard moeten we hier opletten. We hebben geen aanduidingen om te stellen dat de naam van de reus door de Latijnse school is geïnspireerd. Daartoe moeten we achterhalen wanneer de reus boven de doopvont werd gehouden. Het is echter zeker dat de figuur hen niet onbekend kon zijn.

[14]De plaatselijke pers schreef in de jaren '50 van de twintigste eeuw dat de reus geboren was in de Veurnestraat. Bronnen zijn niet vermeld. Deze piste verlaten we omwille van de krantenvondst met verwijzing naar 1621. Wat we wel weten is dat de reus einde jaren '50 door de stad is opgekocht van Stevens Gebroeders (Veurnestraat). Schepencollege 19 november 1954.

[15] Het bisdom Ieper heeft wel op een bepaald moment reuzen in de processie niet meer toegelaten. Een vreemde reactie? De bedoeling was om heidense elementen die met de reuzen verbonden waren weg te halen van de godvruchtige en opvoedende invloed van de ommegang of processie. Bijbelse elementen moesten wijken uit vrees voor heidense mythen.

Verhalen als zou die ledenpop achteraf worden verbrand vinden we niet. De buren gooien wel katten – als duistere krachten – van de Halle. Dat wil niet zeggen dat men geen legendes kent van reuzen die worden vernietigd bij het komen van de lente..

Cyrus met zijn knots. Duidelijk een koningsfiguur. Oorspronkelijk werden de schildknapen gekleed in rood en geel met narrenkap, hier met hommelknop. Op de foto van Westhoek verbeeldt draagt de reus dezelfde tenue als de reus hier. De kledij werd gemaakt in de Benedictinessen, vandaar dat de foto van Westhoek verbeeldt genomen is op de speelplaats van deze school. Deze foto is uit een stoet waar de groep met de reus voor nr. 34 loopt.

Cyrus komt als geroepen en diegene die Hij/Jahwe in Jes 48:14-15 liefheeft. M.i. is Cyrus een uitdagende figuur die aan de bevelhebbers, de steden, de graaf, de magistraten als figuur zegt: respecteer de eigenheid van je onderdanen en als je iets ontvreemd hebt geef hen dat dan terug….
Binnen de Bijbelse exegese schrijft men: er is veel voor te zeggen dat Cyrus het geloof van Zarathustra heeft aangenomen en in Jahweh zijn God Ahuramazda heeft gezien..

Cyrus als reus

We willen wel Cyrus als reus niet buiten het reuzenverhaal plaatsen. Dat Cyrus in 1958 als dansende reus wordt beschreven in de plaatselijke krant situeert hem inderdaad bij de reuzen[16]. Het is de reus die de identiteit van de stad oproept. Cyrus de Keikop, Cyrus met zijn kind Pierke de Keikop geboren 15 maart 1958 om 12 uur[17].

Uit de krant nemen we over. *De dorpsfanfare zal natuurlijk de stoet openen met opgewekte deuntjes. Daarna volgt de stadsreus Cyrus, die omringd zal zijn door 12 kabouters. Pierre de Keikop stapt op achter Cyrus en zal omringd zijn door 12 aardgeesten en 12 keikoppen. Het prinsenpaar en zijn gevolg komt natuurlijk achteraan en wordt gevolgd door de honderden gemaskerden die natuurlijk leven in de brouwerij brengen.*

De Veurnestraat is voor de pers de geboorteplaats van de reus. En als hij herrijst, is het als zijn Blijde inkomst in die Veurnestraat. Enkel met de draden van de elektriciteit heeft hij wat moeite. Maar vreugde en kermissfeer, dat is wat men eraan beleeft.
We moeten wel met reserve omgaan met de Bijbelse figuur. Het boek Deutero Jesaja waarbinnen Cyrus functioneert, is niet het makkelijkste boek uit de bijbel. Cyrus is een figuur die tevens de gehele geschiedenis door de verbeelding heeft getart.
Zijn uitzonderlijke bekwaamheid als legeraanvoerder én zijn veronderstelde religieuze tolerantie gaven aanleiding tot het ontstaan van een rijke legende cyclus rond zijn persoon.

Krant 09 08 1974. Piere de keikop: de reus van de wijk de Keikop. Stoet kermis Veurnestraat.

[16]Historische kranten 18 november 1950.
[17]Historische kranten 21 maart 1958.

G*raf van Cyrus*

Tomyris doopt het hoofd van Cyrus in bloed, Rijksmuseum.nl – Georg Onecz, 1539.

Cyrus II, koning van het Perzische Rijk, sneuvelde toen hij de Massageten wilde onderwerpen in 530 voor Christus. Zij stonden toen onder het bevel van een koningin, Tomyris. In een eerste treffen was Cyrus nog aan de winnende hand en Tomyris' zoon Spargapises werd bij dit treffen gedood. De Massageten namen echter wraak en brachten het Perzische leger een zware nederlaag toe. Cyrus bevond zich onder de gesneuvelden. Tomyris zocht en vond zijn lijk op het slagveld en stopte het hoofd in een zak bloed. Dat is blijkbaar voor kunstminnenden een inspiratiebron geweest. De scene is meermaals uitgebeeld. De vrouw die het leger leidde was haar zoon door een list van Cyrus kwijt geraakt en had wraak beloofd. Ze zou zijn hoofd in het bloed laten baden.
Zo verging het de *koning van de vier uithoeken van de wereld.*

Naast de fantasie over Cyrus is er duidelijk heel wat historisch materiaal. In de cylinder van Lacharoi die vaker wordt afgebeeld staat het verhaal zoals het toen te zijner eer werd verteld.

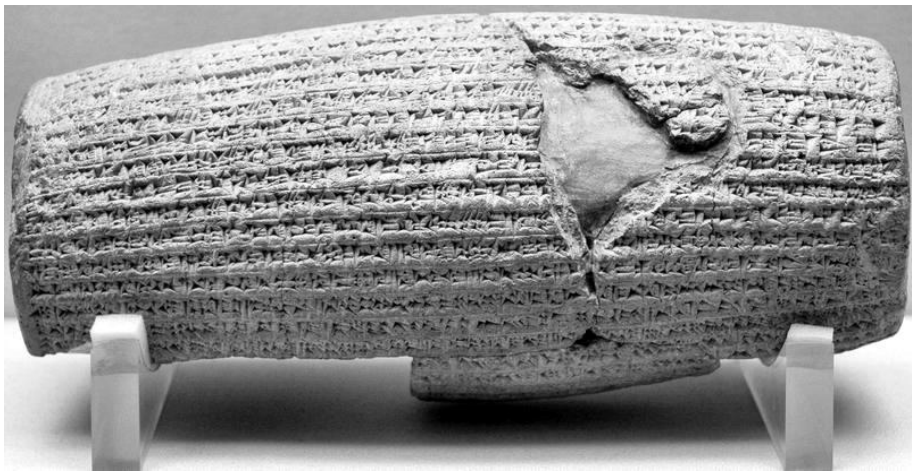

De Cyrus cilinder is gevonden in 1879 en bevat de kronieken van de Perzische veroveraar en heerser Cyrus II (559-528 v.C.).

http://www.lachairoi.be/index.htm?archeologie/cyruscilinder.htm&B

In de Poperingse context is Cyrus een GHYBE-figuur, een nazaat met de familienaam de Keikop.

Reus met oudere versie van het kleed zwaard. Dit zwaard werd via een mechanisch systeem handbediend. Hier werd de foto genomen op de stadsmagazijnen aan het station. NB 461 – 1956 Archief Het Wekelijks Nieuws

Joodse kantlijn

Binnen de Bijbelse exegese schrijft men er is veel voor te zeggen dat Cyrus het geloof van Zarathustra heeft aangenomen en in Jahweh zijn God *Ahuramazda* heeft gezien. Dit valt grotendeels buiten de lijnen van ons betoog. We willen het echter aanbrengen omdat in de historische gegevens men gemakkelijk extrapolaties maakt die in achteraf wel mooi zijn maar toch de wenkbrauwen doen fronsen.
De Persaan[18] vereerde het *licht.* Omdat hij verdraagzaam was interpreteerde de christelijke schrijver hem vanuit een eigen apostolische visie als bekeerling naar het Jodendom. We zien hierin de minder kritische geschiedschrijving zoals men het vaak ook aanklaagt in de voorstelling van Constantijn als bekeerling. Het is niet zo eenvoudig te achterhalen van Constantijn, en nog minder van Cyrus hoe ze Jahwe[19] of Christus hebben geconcipieerd. Constantijn zou volgens de huidige kritische historici slechts op het einde van zijn leven geneigd zijn om zich enigszins christelijk te gedragen. Cyrus zal dus ook Ahuramazda niet hebben geruild voor JHWH.

Bewonderde figuur

Slag van Thymbra

Voor de slag gaf Harpargus Cyrus het advies om de dromedarissen voor het leger te zetten. De Lydische paarden, niet gewend aan de geur van de dromedarissen, waren in de war. Dat was een strategisch succes. De cavalerie van de Lydiërs sloeg op de vlucht en het leger van Cyrus won de slag. De legendarisch-rijke koning Croesus werd gevangen genomen en een jaar later veroverde Cyrus de Lydische hoofdstad Sardis.

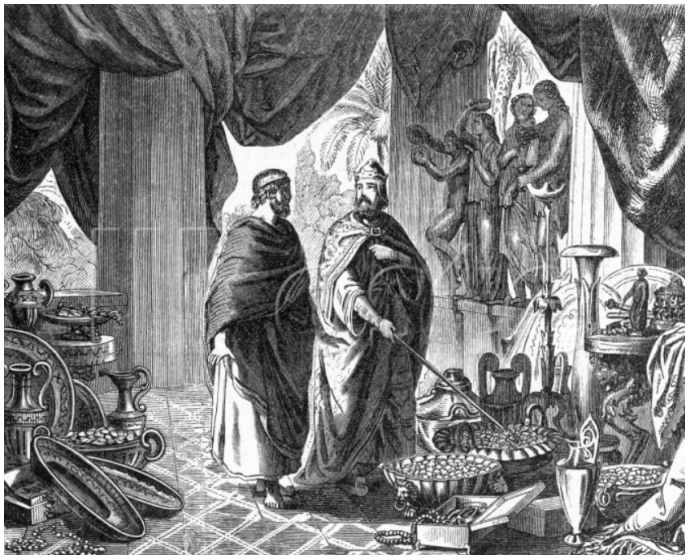

Croesus toont zijn rijkdom aan Solon.

Een uitgestrekt rijk

Na zijn overwinning op Nabonidus wil Cyrus de Massageten onderwerpen. Dit is een Aziatische nomadenstam die leeft bij de Kaspische Zee. Tijdens die veroveringstocht komt Cyrus om het leven, aldus Herodotos. Zijn zoon Cambyses II volgt hem op in augustus 530. Het Perzische Rijk loopt op dat moment van het huidige Turkije, Israël en Armenië in het westen tot aan Kazachstan en Kirgizië in het noorden. De Indusrivier is de oostgrens: het grootste rijk dat de wereld tot dan toe heeft gezien.

[18]Cyrus werd in de 19e eeuw en begin 20e eeuw ook de Persaan genoemd. Wellicht had hij die naam ook vroeger als bijnaam. Men tekende hem dus volop als een Perzische figuur.
[19]I het Eerste Verbond kent men aanvankelijk zelfs vier voorstellingen Jahwe, Elohim, de priesterlijke en de Deutronomische visie.

Achting voor de wet van Meden en Perzen

Baseline

We kennen de uitdrukking: een wet van Meden en Perzen[20]. Deze zegswijze heeft zijn oorsprong in het bijbelboek Daniël. In Daniël 6 lezen we hoe de Babylonisch koning Nebukadnezar I door een dergelijke wet gedwongen werd tegen zijn zin te handelen. De koning was zeer gesteld op Daniël. Daarom waren de collega's jaloers. Zij lieten de koning een wet schrijven waarin het aanbidden van een god, behalve de koning, met de dood in de leeuwenkuil moest bestraft worden. Zij wisten dat Daniël dat verbod zou overtreden en meenden zich op die manier van Daniël te kunnen ontdoen. Toen Daniël inderdaad betrapt werd op het aanbidden van zijn God, ontbrak het de koning aan de wettelijke mogelijkheid om de wet ongedaan te maken of gratie te verlenen. De notabelen wezen hem er sluw op: *Koning, in dit land kan een wet niet veranderd worden. Het is een wet van Meden en Perzen. U hebt die wet zelf gemaakt.*
Daniël werd dus in de leeuwenkuil geworpen, maar zijn God zorgde ervoor dat de leeuwen hem geen kwaad deden. Toen was voldaan aan de wet, er stond nergens dat de veroordeelde in de leeuwenkuil moest blijven tot hij verslonden was.

Meden en Perzen afgebeeld in Persepolis, Iran uit de 5e eeuw voor Chr. De Meden hebben de ronde hoeden.

De Perzen woonden grotendeels in het land dat we tegenwoordig Iran noemen. De ouderen herinneren zich waarschijnlijk nog dat dat land ooit eens Perzië werd genoemd. *Iran* en *Perzië* zijn aanduidingen die te vergelijken zijn met Holland en Nederland: Iran is meer dan alleen Perzië, in de landstaal de provincie Fars. Iran is een verkorte vorm van Aryanam en dat betekent `het land van de Ariya.' De Ariya zijn een groep volkeren die Ariya spreken. De Perzische koning introduceert zichzelf in inscripties als: *ik ben een Pers, ik ben een Ariya, van Ariya afkomst.*" U heeft natuurlijk al de term Arisch herkend, die velerlei nare associaties oproept. Hoewel de term Ariya formeel geheel correct is voor de sprekers van een taal - niet voor een ras of raskenmerken gebruiken we daarom tegenwoordig liever de term Iraans.

Vreemde entiteit: Indo Germaans

Met het oudste Indisch (Sanskrit) vormt het Iraans de Indo-Iraanse taalgroep, een tak van de grote Indo-Europese taalfamilie. Het Indo-Europees is niet bewaard gebleven en bestaat slechts in gereconstrueerde vorm. Wel bewaard gebleven zijn in India het Sanskriet en in Iran het Avestisch, d. i. de taal van de Avesta, de heilige schrift van de Zoroastrieërs, een Oostiraanse taal en het Westiraanse oud-Perzisch. Sprekers van dat Iraans moeten dus tegen het einde van het tweede millennium Iran zijn binnengekomen; waarvandaan is niet precies duidelijk, waarom nog veel minder. Dat ze binnengekomen zijn is alleen maar op te maken uit veranderingen in de materialen (aardewerk). De eerste paar eeuwen horen we niets van ze. Ze hebben in deze periode niet geschreven. Pas in de zevende eeuw merken we in berichten uit het buurland Assyrië iets van hun aanwezigheid.
Dan zitten de Meden in het noordwesten, ongeveer in het huidige Azerbaidjan, en de Perzen in het zuidwesten, in de streek Fars, oftewel in de streek rond Shiraz, westelijk van de Perzische golf. De Assyriers hadden het van tijd tot tijd moeilijk met hun oosterburen, die de grote handelsweg vanuit Centraal-Azië naar Mesopotamië controleerden.
Taal en gebruiken, elementen vreemd aan onze cultuur wekten nieuwsgierigheid. Bij schrijvers als Herodotos is hieromtrent al een tip van de sluier gelicht. Al is men in de huidige historische kritiek niet met hem akkoord: een rijk van de Meden was er wellicht precies zoals Herodotos het beschrijft. De historici die deze periode bestuderen zijn het erover eens dat ook de Perzische cultuur een amalgaam was van al wat o.a. Cyrus in de vele veroveringen meenam. Het is trouwens een algemeen aanvaarde stelling dat Cyrus aan historische onderzoek liet doen om de eigenheden van de volkeren waar hij heerschappij kreeg op te sporen.

[20] Esther 1:19; Daniel 6:9-13.

Intrigerende cultuur
De gatha

Ahura-Mazda-wingsR11De bekende vleugels van Ahura Mazda

Volgens Herodotos leerden de Perzen hun kinderen leren "*de waarheid te spreken"*. Voor die term gebruikt Herodotus de term alhqeuein. Dat is gewoon Grieks en voor Herodotus betekende de term ook precies hetzelfde als wat u en ik onder de waarheid spreken verstaan. Daar hoeven we niet aan te twijfelen. Als we dat woord nu in het oud-Perzisch nl. in de Perzische koningsinscripties zoeken dan constateren we dat het niet zo frequent voorkomt, eigenlijk maar twee keer en dan nog in een absoluut onduidelijke context. Het komt wel regelmatig voor als onderdeel van eigennamen, zoals bijvoorbeeld de koningsnaam Artaxerxes.
We kennen het woord veel beter uit de oudste religieuze Iraanse geschriften, uit de Gatha's, de verzen van Zarathustra zelf. In die verzen is het een van de centrale begrippen: asa. Het betekent daarin veel meer dan de waarheid.
Asa is een van de Amesa Spenta's, een van de schepselen van Ahuramazda. Asa is een soort goddelijke kracht, een heilige waarheid, een kosmisch beginsel: het echte, het ware. Het betekent veel meer dan ons simpele *waarheid* als tegenstelling tot leugen.

Xenofoon

In het Xenofoons boek *De opvoeding van Cyrus*[21] - *Κύρου παιδεία* - is Cyrus de ideale monarch. Hij doet voortdurend alles goed en weet zich daardoor een groot rijk te verwerven. Een belangrijk gedeelte van het eerste boek is gewijd aan het opvoedingssysteem van de Perzen[22]. Over die passages zijn de meningen van de geleerden nogal verdeeld. De meesten vinden dat de gehele beschrijving niet kan slaan op de Perzische opvoeding. Het lijkt allemaal erg Grieks en door de accenten die er gelegd worden op lichaamsoefening en discipline, eigenlijk ook Spartaans. Het gehele opzet van het boek is Grieks. De tekst is sprekend opgevoerd, een soort socratische dialogen – peripatetisch. De effecten van Xenofoons eigen jeugd, waarin hij een leerling van Socrates was, zijn duidelijk zichtbaar. De voornaamste reden dat aan Xenofoons beschrijving weinig geloof wordt gehecht is echter dat hij niet vermeldt dat de Perzen opgevoed worden in *het spreken van de waarheid*. Hij noemt als een van de hoofdpunten van de opvoeding een training in rechtvaardigheid en in rechtspraak, naast boogschieten en speerwerpen. Het Griekse woord dat hij daarvoor gebruikt is dikaiosunh. Tussen dikaiosunh, rechtspraak en alhqeia, de waarheid, ligt voor ons gevoel nogal wat verschil. Toch is dat alleen maar in schijn het geval. Zowel alhqeia als dikaiosunh blijken een vertaling te zijn van het Iraanse woord *asa*. Het zijn twee aspecten van één begrip. *Asa* is een van de scheppingen van Ahuramazda.
De vraag wat de Perzen nu precies deden als ze hun kinderen leerden *de waarheid te spreken* is daarmee nog niet beantwoord. Uit Iraanse bronnen valt dat antwoord niet te halen.

[21]Dit boek is naast de Anabasis het boek dat men in de humaniora las/leest. Het is de *historische roman* over de opvoeding en het (grotendeels fictieve) levensverhaal van Cyrus, de stichter van het Perzische Rijk en van de Perzische dynastie. Xenofoon typeert hem als de ideale vorst en gebruikt hem om zijn eigen opvattingen over opvoeding, politieke en militaire aangelegenheden uit te spreken.
[22]1.2.2-1.2.16.

Indië en Iran
Het oud-Perzisch en het Vedisch, de taal van de oudste Indische geschriften, liggen ongeveer even dicht bij elkaar als het Nederlands en het Duits. We vinden in het Indisch het begrip *rta* terug en dat begrip is zeer prominent.
Het is een belangrijk thema in de oudste Indische geschriften. Evenals in het Iraans betekent *rta* ook in de Veda's niet zomaar de waarheid, maar ook hier heeft het begrip duidelijk kosmische implicaties. Het is de waarheid van een hoger orde, het wezenlijke.

Traditie
Via de Indische traditie komen we overigens nog verder. De Indische traditie kent ook een term die betekent *de waarheid spreken = rta kr*. Wat daarmee wordt aangeduid is echter iets geheel anders dan *niet liegen*. De waarheid spreken in de Indische traditie is de aanduiding *voor het spreken in rituele formuleringen*, in vaste versvormen, het dichten in mantra's, de verzen die in een gebedstraditie werden aangeleerd en door dichters werden gebruikt bij hun mondelinge dichterlijke composities. De waarheid spreken, zo kun je zeggen, is de orale traditie zelf. De kennis die bewaard moest blijven en bewaard bleef doordat hij in vaste formuleringen wordt overgeleverd.
Die vaste formuleringen zijn overigens niet star en onveranderlijk: er worden steeds nieuwe gevormd en bijgemaakt, naast het oude en traditionele dat overgeleverd werd. Op die manier leefde de ziel van het volk verder in een cultuur zonder de schriftmogelijkheden van nu.
In deze discipline hadden ze hun eigen wedstrijden[23]. Ze deelden awards-avant-la-lettre uit. Er waren specialisten in het leren van de mantra's en in het doorgeven van kennis en wijsheid, in het spreken van de waarheid. We kunnen ons voorstellen dat de rederijkers – hier komt Ghybe om het hoekje kijken - zo zij op een of andere manier de Perzische cultuur kenden geïntrigeerd waren door die kunstvorm. Publiek en dichter komen hier in aanraking met het wezenlijke van heden en verleden, van goden en mensen.

Ghybe is een creatie van de rederijker. Ook de Perzen kenden gelijkaardige kunstvormen.Strabo

In Strabo's[24] bericht volgt onmiddellijk op het woord alhqeizestai de mededeling dat Perzische jongelieden onderricht werden door de meest wijze van de Perzen in de erga qeon te kai andron ton ariston, in de beste daden van goden en mensen; in godsvrucht en burgerzin of vaderlandsliefde.

[23]In de historische literatuur noemt men dit *verbal contests*, of woordkampen. In Huizinga's *Homo Ludens* (Verzamelde Werken V, pp. 135ff) hoofdstuk 6 staat een beschrijving hiervan.
[24]Strabo (64 v. Chr.- 23/25 na Chr.)

Strabo legt uit dat bij dit onderwijs het mythische ertoe dient de kennisoverdracht ludiek te presenteren. Het nuttige en het aangename. Hier hoort zowel *met gezang* als *muzikale begeleiding* bij. Vooral dat laatste is belangrijk: dit is een typisch kenmerk van orale tradities, waarin maat, ritme, versvorm of muzikale begeleiding als *format* van de over te dragen kennis dienst doen. De vaste vorm dient ertoe de kennis in onveranderlijke vorm vast te houden. Een paar zinnen verder meldt Strabo dat de jongens de lessen luidkeels moeten herhalen, om daarmee hun stem te oefenen. Het lijkt ons bijna alsof ze in het Concilie van Trente de catechismusmethode van de Perzen hebben geleerd. Het wordt nog leuker als we lezen dat Nicolaus van Damascus, begin van onze jaartelling, de alhtheia en dikaiosunh: de twee termen - die we eerder als vertaling van het Iraanse *rta* hebben gezien - door de magiërs werd aangeleerd. Die meest wijze mensen bij de Perzen worden in de woordenboeken *magieërs* genoemd.

Magiërs

Drie Koningen Sint Agneskerk Amsterdam

Doorgaans wordt in de literatuur gemeld dat die Magiërs een soort priesters waren. De Nieuwe Bijbelvertaler kiest voor het woord wijzen als ze het in het Tweede verbond van de bijbel hebben over de aloude drie koningen. Het gaat immers in de oorspronkelijk Griekse tekst inderdaad om *magiërs.* In de Griekse berichten vinden we regelmatig Magiërs die optreden als droomuitleggers, als adviseurs bij het verdelen van de oorlogsbuit, maar ook als onderwijzers en als religieuze experts. Alleen een interpretatie van hun functie als hoeders van de traditie maakt het mogelijk al die items te plaatsen. Zij waren op de hoogte van de juiste formuleringen op alle gebieden waar kennis nodig was. Ze kenden de toepasselijke spreuken op godsdienstig en profaan terrein. Voor ons zijn dat gescheiden terreinen: aparte afdelingen van wetenschap die weinig met elkaar te maken hebben. In de Perzische cultuur was dat een eenheid: het weten van de waarheid over de wereld om ons heen. Zo'n wijzen zijn het die in Mattheüs 2 uit het Oosten komen naar de kribbe. Een zeer toepasselijke passage in Bijbels profetisch verband.
Het *spreken van de waarheid*, overigens zonder het over Grieken Perzen te hebben, is voor die wat vertrouwd is met de geschiedenis van het recht niet eens zo vreemd. *Ter waerhede, ter generale waerhede* verwijst naar *gerechtelijk onderzoek* van bepaalde misdrijven[25], *enquête*; hetzelfde als mnl. *Informacie* en *enqueste.* De Perzen spraken inderdaad de waarheid, maar na deze studie lijkt me dat toch een beetje anders dan wat wij op het eerste zicht zijn geneigd te denken als we lezen dat ze de kinderen *de waarheid* leerden.

[25]Dit begrip is trouwens ook ruimer dan het juridisch rechtspreken in de moderne context.

Perzische sprookjes

Daarmee kunnen we komen we tot een meer doordachte visie op de Perzische cultuur. Tot die cultuur behoren naast de sprookjeswereld van Aladin en de wonderlamp, de oosterse tapijten, de Avesta, de Heilige schrift van de volgelingen van de profeet Zarathustra. Het is een wereld die ons curieus maakt. Wie weet of de woordenspeling Cyrus/curieus niet met de naamkeuze en de contouren te maken heeft.
Het is zeker zo dat het tapijt een typisch Perzisch product is. Het is oorspronkelijk de stof om als tentzeil te dienen. Hun tapijten zijn ook typisch versierd zodat de woning, wat de muren en de vloer betreft, aangenamer zijn. De motieven staan ook duidelijk in de lijn van een andere manier van denken. Ze functioneren quasi als de meditatiedoeken.
Met *Aladin* en *het sprookje van duizend en één nacht* is ook het vliegend tapijt in die mysterieuze wereld te plaatsen. De slangenbezweerder is een meer Indisch component van de Oosterse sprookjeswereld. Fantasie en precies dat vleugje Oosterse curiosa zijn heel sterk verwant aan onze Persaan
Als De Gheus de nieuwe kop heeft gemaakt voor de reus dan heeft hij de donkere tint en een tulband zeker gegeven met de idee het gaat hier om een Perzische figuur.

13 juni 1958 Opdracht van het Schepencollege een nieuwe kop te maken voor de reus.

Waar komen reuzen vandaan?

Hardnekkige verhalen

Reuzen zijn figuren met een grote gestalte. Hun formaat spreekt tot de verbeelding en biedt dan ook inspiratie tot heel wat verhalen. In de Griekse mythologie is er bijvoorbeeld sprake van de cyclopen of van de reus Atlas die de wereld draagt. In de Bijbel kan je lezen over Goliath en in de eerste boeken van de bijbel over die vreemde figuren die uit de gemeenschap van engelen met mensen zijn ontstaan[26]. Het nageslacht van deze Nephilim was bekend onder diverse namen. Wij lezen van Anakim (Enakieten), die van Anak afstamt, Refaim, die van Rafa (Refaiëten) afstamt; Zamzummims, Emims (Emieten), Avims enz[27]. Iedereen deelde de kenmerken van reusachtig, lang en sterk te zijn.

[26]Nefilim: In Gen. 6:1-4 lezen wij vervolgens hoe de *zonen Gods* de vrouwen van de aarde huwden. De kinderen die uit deze huwelijken voortkwamen waren reuzen. De NBG51-vertaling noemt hen de *geweldigen uit de voortijd*. De NBV vertaald het als giganten.

De koning Og van Basan was de enig overgebleven afstammeling van de Refaïeten. Zijn bed – te zien in Rabba, de hoofdstad van Ammon – is van ijzer en maar liefst negen el lang en vier breed, gemeten in de gewone el. Als we voor deze el ongeveer 52 cm nemen dan was dit bed 4,68 meter lang en 2,08 meter breed.

David en Goliath

Sommige van deze reuzen droegen speren die tussen de vijf en vijftien kilo wogen. De reus Goliath uit de tijd van David droeg een pantser dat bijna honderd kilo woog en het werd gezegd dat hij ongeveer negen voet (± 2,70 meter) lang moest zijn geweest.
Deze verhalen uit de traditie vinden hun weerklank in de ervaring dat men als kind de volwassene als groter, sterker en machtiger beleeft. De Bijbelse verhalen met religieuze boodschap gebruiken die typologie om de grootheid van de te eren Schepper, Verlosser en Omega van het bestaan in verpakte beelden in te vullen.
De strijd van de mens uit aarde, Adam, om zijn voltooiing te bereiken is een bijna bovenmenselijke, een reuze-opdracht.
De religie heeft in de kaart gespeeld van de reuzen-verhalen.

Tot in de profane literatuur
Dichter bij huis vind je het sprookje van Klein Duimpje. Vaak hebben reuzen in die verhalen oerkrachten. Ze zijn ook regelmatig betrokken bij een strijd tussen goed en kwaad. Ze dragen zevenmijlslaarzen.

Reuzenpoppen

Begin

De eerste reus in Antwerpen wordt vernoemd ivm een ommegang. In oorsprong waren dit processies rond een gebied om de bescherming van de patroonheilige af te smeken. In de optocht liepen verschillende politieke, economische en religieuze groepen van een stad mee. De relieken van de patroonheilige werden meegedragen. Maar anders dan in een gewone processie droeg men niet het Heilig Sacrament (de heilige hostie) mee. Na verloop van tijd reden er wagens mee met taferelen die een morele boodschap moesten overbrengen aan het publiek. In het begin verbeeldden ze Bijbelse verhalen en heiligenlevens. In 1398 ging zo voor de eerste keer Sint-Christoffel mee, een reus die het Christuskind droeg. Dit was de eerste reuzenfiguur die in een stoet door de straten van Antwerpen liep.

[27]Deze namen zijn allemaal terug te vinden in de apocriefe boeken van de bijbel. Het canonisch geheel kent slechts twee verwijzingen naar deze wezens: de naam Nefilim en de koning van Og.

De H. Christoffel en Atlas hebben toch iets gemeen.

Eeuwenlang werden er reuzenpoppen[28] gebouwd. Ze werden gedragen of geduwd. Oudere Poperingenaars vertellen dat ze ook nog dansend de reus droegen. En steeds brengen de reuzen heel wat mensen op te been. De ommegangen werden steeds meer wereldlijk. De taferelen op de wagens - ook wel *punten* genoemd - veranderden van aard en toonden meer historische verhalen of thema's. Zo werd de reus Goliath in 1470 voor de eerste keer opgevoerd in Antwerpen.
Maar wanneer in de zestiende eeuw de ommegangwagens meer wereldlijke thema's begonnen te tonen, werd Goliath ingeruild voor Druoon Antigoon. De wagen in Antwerpen was gelinkt aan het verhaal van Antigoon en Brabo en verwees naar de stadsnaam. Zo droeg hij meteen een economische boodschap uit waarin de belangrijke rol van de Schelde als ader voor internationale handel sprak. Het illustreert hoe de praalwagens symbolische en politieke betekenissen meekregen. We denken aan de praalwagens van Maria Theresia met de vlag waarop SPQP – senatus Populusque Poperinghana: een eerbetoon aan de keizerin[29].
Vanaf 1570 lag de samenstelling van de ommegang min of meer vast. De wagens maakten deel uit van een inhoudelijk programma. Blijkbaar liep de reus in Poperinge op dat tijdstip niet mee... Het argument als zou er een profane en een religieuze stoet geweest zijn gaat niet op want de praalwagen van de keizerin is o.i. ook profaan.
Het is wel uit de oorkonde van Sint Jan op te maken dat de stad achter het idee van een ommegang stond. De zogenaamde bulle is de akte waarbij toelating gegeven wordt voor de ommegang van Onze Lieve Vrouw van Sint Jan.

Profane inbreng

De kerk liet de ommegangen steeds meer los. En het stadsbestuur trad als organisator steeds meer op de voorgrond. Het maakte hier handig gebruik van om de ommegang als troef in te zetten om het aanzien van de stad te vergroten tegenover de vorst en andere steden en landen. Zo kregen deze optochten een meer politieke en/of economische betekenis. Daarnaast krijgen de wagens en reuzen ook een strategische rol in de Blijde Inkomsten van vorsten en heersers. De wagens van de hoppe en de gilden benadrukken dit aspect in Poperinge.
In de achttiende eeuw lezen we in het Antwerps verslag rond de reuzen dat de katholieke Kerk ontevreden was over de aanwezigheid van de reuzen in optochten. Ze verbeeldden steeds vaker wereldse elementen en trokken door hun spectaculaire omvang de aandacht weg van de religieuze boodschap van de ommegang. Keizer Jozef II wou een halt toeroepen aan de vele vormen van volksdevotie in de Oostenrijkse Nederlanden. Met het edict van 10 mei 1786 verbood hij het gebruik van muziek, beelden, afbeeldingen en verkleedpartijen tijdens de processies. De vicares generales en de secretaris van het vacante bisdom Ieper geven dit verbod eveneens door aan de stad Poperinge – 03.07.1715..

[28]Oorspronkelijk in vlechtwerk: bamboe of wissen. Daar kwamen ook mandenvlechters aan helpen.
[29]Plaat 1: C. Barbier, etser van Ieper: processie 1778 – de juichende stad Poperinge met de vlag. SPQP

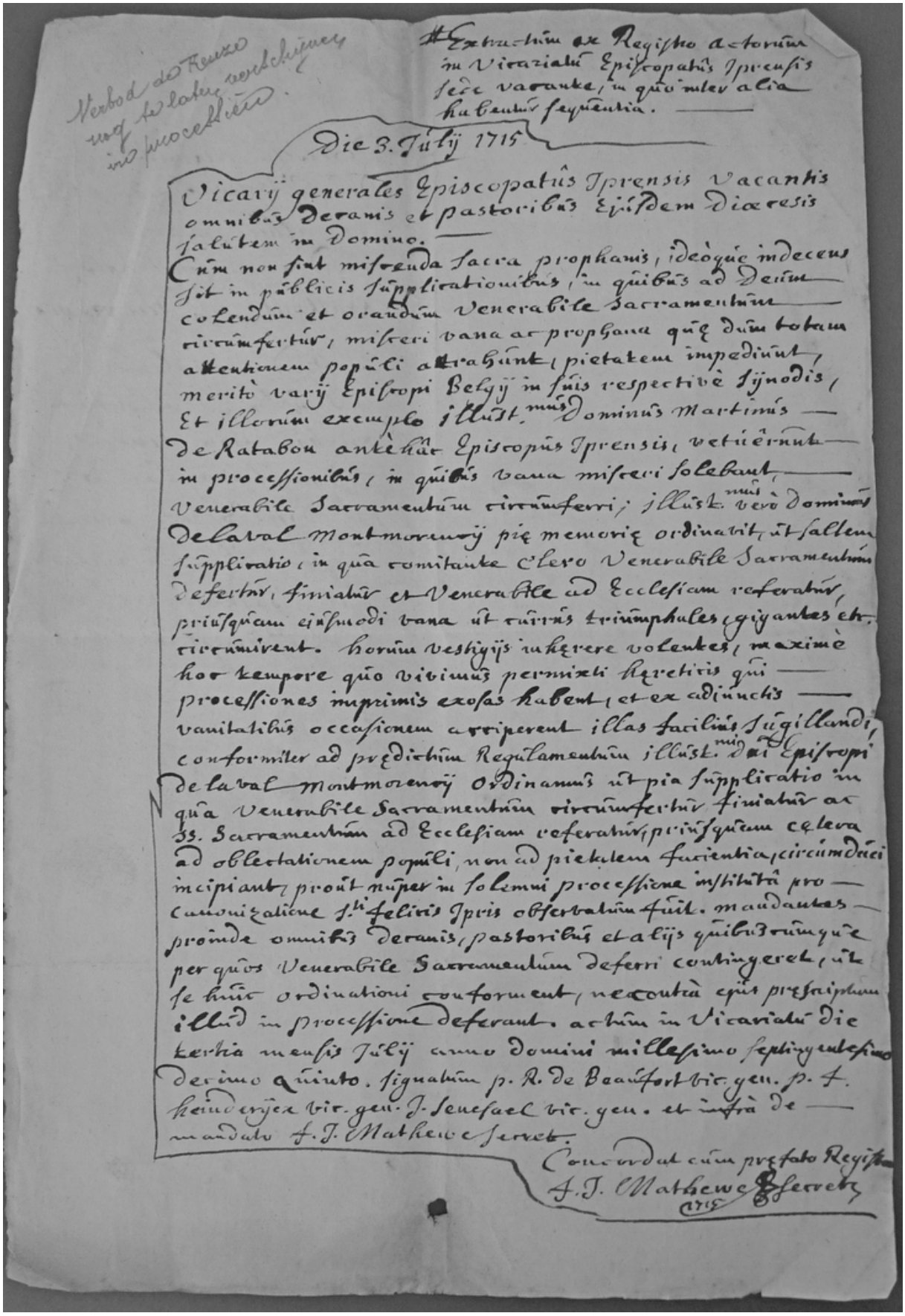

Verbod de Heuzo
nog te later verschijnen
in processie.

Extractum ex Registro actorum
in Vicariatu Episcopatus Ipresis
sede vacante, in quo inter alia
habentur sequentia.

Die 3. Julij 1715

Vicarij generales Episcopatus Ipresis Vacantis
omnibus decanis et pastoribus Ejusdem diœcesis
salutem in Domino.
Cum non sint miscenda sacra prophanis, ideoque indecens
sit in publicis supplicationibus, in quibus ad Deum
colendum et orandum Venerabile Sacramentum
circumfertur, misceri vana ac prophana quæ dum totam
attentionem populi attrahunt, pietatem impediunt,
meritò varij Episcopi Belgij in suis respectivè tijnodis,
Et illorum exemplo illust.mus Dominus Martinus
de Ratabon antecessor Episcopus Ipresis, vetuerunt
in processionibus, in quibus vana miscere solebant
Venerabile Sacramentum circumferri; illust.mus verò dominus
de Laval Montmorency pię memorię ordinavit, ut saltem
supplicatio, in qua comitante Clero Venerabile Sacramentum
defertur, finiatur et Venerabile ad Ecclesiam referatur,
priusquam eiusmodi vana ut currus triumphales, gigantes etc.
circumirent. horum vestigijs inhærere volentes, maximè
hoc tempore quo vivimus permixti hæretiis qui
processiones imprimis exosas habent, et ex adjunctis
vanitatibus occasionem arripierent illas facilius sugillandi,
conformiter ad prædictum Regulamentum illust.mi dni Episcopi
de Laval Montmorency Ordinamus ut pia supplicatio in
qua Venerabile Sacramentum circumfertur finiatur ac
SS. Sacramentum ad Ecclesiam referatur, priusquam cætera
ad oblectationem populi, non ad pietatem furientia, circumduci
incipiant, prout nuper in solemni processione institutâ pro
canonizatione s.ti Feliciis Ipris observatum fuit. mandantes
proinde omnibus decanis, pastoribus et alijs quibuscumque
per quos Venerabile Sacramentum deferri contingeret, ut
se huic ordinationi conforment, nec contra ejus præscriptum
illud in processione deferant. actum in Vicariatu die
tertia mensis Julij anno domini millesimo septingentesimo
decimo quinto. signatum p. R. de Beaufort vic. gen. p. f.
heinderijcx vic. gen. J. Senefael vic. gen. et infrà de
mandato f. J. Mathewe secret.

Concordat cum præfato Registro
f. J. Mathewe secretr.
crie

Maximo hoc tempore quo vivimus permixti haereticis qui processiones imprimis exosas habent et ex adjunctis vanitatibus occasionem acciperunt – die vreemde (exotische) elementen, de mengeling met ketterse figuren is in de tijd waarin we leven kansen (occasie) bieden aan ijdelheid (vanitas) – zinloosheid en stupiditeit.

Vana ut currus triumphales, gigantes, etc circumirent. Ze hebben het gemunt op de praalwagens, de reuzen, enz. De edele bedoeling is op verschillende manieren geformuleerd. *Misceri vana et prophana quae dum totum attentionem populi attrahunt, pietatem impediunt.* De miscuïteit (misceri) van profaan en sacraal brengt de bevolking niet tot de religiositeit die de kerk verlangt.
Ongebruikte reuzen dreigen te verdwijnen. En velen deden dat ook. Toch werden er soms nog nieuwe gemaakt. In deze periode ontstonden ook figuren die enerzijds ontworpen werden als Christelijke figuren en al vlug omgedoopt werden in Grieks of andere figuren. Zou bv. De Diana van Skindles oorspronkelijk geen andere figuur geweest? En was Cyrus misschien een figuur die oorspronkelijk een ander invulling had, maar om in de Bijbelse lijn te blijven als Cyrus werd gedoopt?
In de tijd van de Franse revolutie werden sommige reuzen van gilden afgebroken omdat ze verbonden waren met religieuze elementen. Het populaire karakter ervan werd wel geduld en enigszins vanuit de romantiek opgewarmd. Dit had als gevolg dat legendarische en meer naturalistische elementen werden geaccentueerd. In de historische gegevens hieromtrent beweert men dat het Franse bewind het fenomeen van de (stads)reuzen gebruikte om de eigen idealen over te brengen op de bevolking[30].
www.reuzeninvlaanderen.be.

Heropstanding

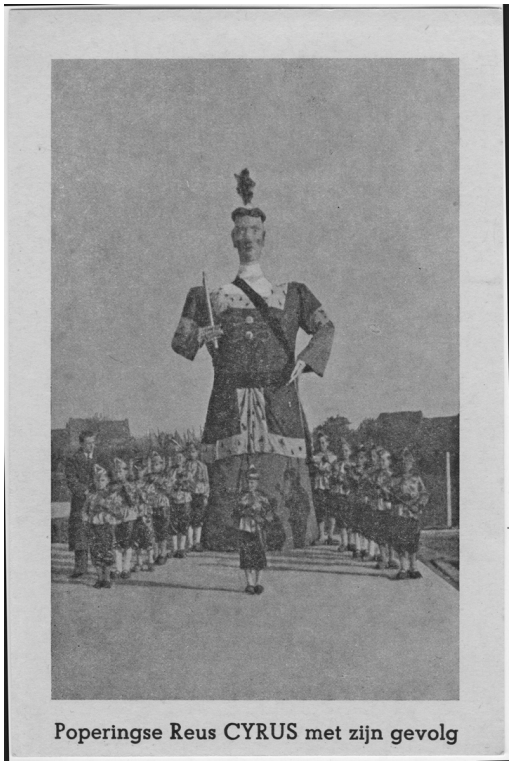
Poperingse Reus CYRUS met zijn gevolg

Vanaf Napoleon I gingen de reuzen terug uit, soms met veel problemen. Keizer Napoleon I en Keizerin Marie-Louise reisden in 1810 van Gent naar Brussel. Aan de herberg *Het Bargoensch Kruis* betraden ze Wetteren. De bevolking en de drie reuzen wachtten hem op. De keizerin was in verwachting van de latere Napoleon II, koning van Rome en hertog van Reichstadt. De keizer riep woedend tot de Wetteraars: *Arrière, manants, pas de monstres devant l'Impératrice*[31]. Een afdeling van het 22ste regiment lichte ruiterij dreef de menigte achteruit en de drie reuzen van Wetteren werden vertrappeld. Napoleon I vreesde dat de keizerin door het zien van lelijke reuzen zou bevallen van een lelijk kind.
In de 19e eeuw waren de Brusselse reuzen aanwezig in de Ommegang bij het huwelijk van koning Leopold II en koningin Marie-Henriëtte. Reuzen waren toen een stedelijk verschijnsel.
In de 20ste eeuw waren reuzen eerder typisch voor de plattelandsgemeenten. De meeste reuzen dateren van na W.O. II. Ook Expo 1958 werkte inspirerend. Zo melden we de aanschaf door de stad van de reus te Poperinge. Blijkbaar werd hij voor de aanschaf onderhouden door *de Hoppebellen.* Hij was aldus een krantenartikel van 1974 voor die tijd een bewoner van de Veurnestraat. Via de transfer naar de stad kwam hij in de magazijnen van de stad terecht.

Als prominente hoogwaardheidsbekleder van de stad had hij zijn legertje.

Bij het zilveren ambtsjubileum van koning Boudewijn in 1976 werd een groot reuzenfeest met 200 Belgische reuzen te Brussel georganiseerd waaronder 25 volledig nieuwe. Heel wat reuzen ontstonden bij carnavalstoeten. Ook groeperingen van handelaars waren promotor van het reuzengebeuren in de steden en de voorsteden.
Vooral na de fusies van gemeenten in 1977 denk maar aan het *Jaar van het Dorp* (1978) - een remedie om de pil van de fusieoperatie te verzachten - ontstonden er heel wat nieuwe reuzen. Oude gemeenten of deelgemeenten wensten hun eigenheid te benadrukken door de creatie van een reus en of de herleving van de oude reus. We vonden de namen van Karel De Blauwer, en een Judok van Abele. De wijken sloten zich op die manier aan. In Poperinge was er Piere de keikop verbonden met de wijk: de Keikop.

[30] *www.reuzeninvlaanderen.be.*

[31] Vert.: Achteruit boeren – eig. eng behuisden - geen monsters voor de Keizerin.

Mythen, archetypes en diepteanalyse

In de Griekse mythologie komen reuzen voor. Atlas die de wereld op zijn schouders draagt. Reuzen stellen helden, goden of helpers voor, maar kunnen evengoed monsters zijn. Eigenlijk zijn ze de epigonen – de satellieten - van universele thema's zoals angst, macht, religie en cultuur.
De Poperingse reus kan heel goed ontstaan zijn op het ogenblik dat ook andere grote steden hun reus bouwden: Het Ros Beiaard van Dendermonde en Gouyasse (Goliath) van Ath in de 15e eeuw, de Reus van Mechelen in 1492 samen met de Reuzin uit 1549, Grootvader uit 1600 en de reuzenkinderen Janneke, Mieke en Claesje (Klaasje) uit 1618, de oudste voltallige reuzenfamilie van België.
Zo veruiterlijkten ze hun identiteit. Zo trokken ze vaak naar andere steden of hadden ze hun reuzenbijeenkomst. De tocht van Cyrus naar Vichy (8.08.1958), naar Gent (21.06.1963) zijn in de pers vermeld.
Dendermonde beweert een reuzentraditie te hebben die teruggaat naar de Middeleeuwen. De reuzenommegang waarin de eeuwenoude reuzen Mars, Goliath en de Indiaan centraal staan.
Zo vreemd is het dus niet dat Poperinge de *Persaan* als reus heeft. Dan hebben we niet beweerd dat de reus van Poperinge uit de Middeleeuwen stamt, maar...
De mythe is sinds Mircea Eleade niet meer *louter hersenspinsel*. De bekende godsdiensthistoricus schreef ooit *Myths tell only of that which really happened.* De mythe spreekt over het bestaan. Het spreekt in verhalen. Vanaf het einde van de 19e eeuw wordt het begrip mythe gehanteerd binnen wetenschappen als de psychologie, culturele antropologie en de historische sociologie. De mythe kreeg de betekenis van een verhaal met een louterende werking. Mythen zijn diepe waarheid over het menselijk bestaan, bijvoorbeeld door uitbeelding te geven aan een *archetype.*
We vinden de *reus* niet in de acht archetypen van Carl Gustav Jung maar wel de *held*. Net zoals het lichaam bij de geboorte eenzelfde basisvorm vertoont, is ook de psyche op een bepaalde wijze gestructureerd. De gemeenschappelijke structuren van het collectieve onbewuste, de *archetypen*, zijn als het ware ingegroefd in de psyché door de gelijkaardige ervaringen van alle mensen van alle tijden. Zoals de instincten de dieren aanzetten tot een gelijkaardig automatisch gedrag, zo worden mensen door de zogenaamde archetypen gedreven tot een automatisch gedachten- en gevoelspatroon. Zo zijn er onder andere 'de Moeder', 'het Kind', archetypen die men meedraagt omdat mensen van alle tijden te maken gehad hebben met moeders en kinderen. In intensiteit van ervaring overstijgt het archetype echter de reële moeder. Archetypen zijn als het ware lege matrijzen die pas vlees en bloed worden als ze opgeroepen worden en vervolgens buiten ons geprojecteerd. Zo kunnen bepaalde mensen, plaatsen, situaties, geuren net dat iets hebben dat het archetype wakker maakt. De hoofdfiguren in film en media zijn waarschijnlijk in staat om bij vele mensen een bepaald archetype aan te raken en juist daardoor zijn ze zo aantrekkelijk of afschrikwekkend. Een groep met een archetype verbonden herinneringen wordt door Jung een complex genoemd, bijvoorbeeld het moedercomplex dat verbonden is met het moederarchetype. Jung vergeleek de rol van archetypen in de psyche met de functie van organen in het lichaam.
Reuzen zijn niet de oorzakelijke producten van de menselijke wil maar functioneren en ontstaan gelijktijdig met het archetype *held.* Een reus hoeft niet slim te zijn, hoeft niet monsterachtig of bijzonder sterk te zijn. Het kan wel allemaal maar het beantwoordt aan wat de personen die hem vlees en bloed, vodden en raamwerk geven – tegenwoordig pvc of papier maché – als *held* ervaren. Veelal een held die met het volk kan meevieren*, een van de hunnen...*
Wie weet in welke mate de volkse, onbewuste, Poperingse populatie op het moment van de late middeleeuwen – de kruistochten bijvoorbeeld – aan heldentype zag in de Perzen? Hadden ze eventueel veel bewondering in hun tapijten toen hun weefproducten naar het Oosten *vaarden?*

Efemeriden

Niet alle reuzen worden gebouwd om lang te leven. Sommige reuzen worden elk jaar opnieuw gebouwd, bijvoorbeeld voor een schoolfeest. Dergelijke reuzen worden efemeriden genoemd.

Mythen uit het Noorden

Reuzen zijn niet altijd uitgebeeld als mensen met extravagante afmetingen. Svadilfari is een reuzenpaard uit de Noordse mythologie. Dat paard kon werken als geen ander. Het is trouwens de vader van Sleipnir. En die Sleipnir is volgens heemkundigen de voorloper van het paard van Sint- Maarten en Sinterklaas.

Er zijn nogal wat onderzoekers die erop wijzen dat de verhalen van de beide kindervrienden gechristianiseerde verhalen zijn van de Noordse mythe van Sleipnir en consoorten[32].
Het gehele verhaal wordt gecombineerd met de tijd van het jaar waarop de winter begint.
Het zou ons te ver leiden maar vreemd genoeg zijn de reuzen Gargantua en Pantagruel uit de boeken van François Rabelais uit de Franse sprookjes (Keltische traditie) ook op hun manier met Sinterklaas - een kinderheld - te verbinden.

Striphelden

Bij Suske en Wiske ontmoeten we *De rosse reus*. *Baloch* is de reus uit de Rode Ridder. Deze alinea zou een interessante uitbreiding kunnen zijn op het thema. Baloch wijst in zijn woordsamenstelling erop dat men om reuzen naam te geven gemakkelijk in de oude culturen grasduint. De Mo-loch was een semitische figuur uit de afgoderij en Ba-laam was een mysterieuze profetische persoonlijkheid..

Onze reus

Vaak komt in zo'n speurtocht een plotse verheldering opdagen. We strandden op de datum 1621.
Via de toeristische dienst werden we getipt met data die werden opgetekend in de archieven van De St.-Janskerk. Zo dachten we het aanvankelijk. Echter, voor we deze burcht te bestormen, dachten we er goed aan te doen toch nog eens de stadsrekeningen van Poperinge zelf ter hand te nemen omdat we hier met een andere datum stonden dan de datum die we uit de krant hadden genoteerd.

Chronologie

Het lijstje – na controle in de registers van de rekeningen van de stad werd dan
1612 – betaelt de kerckmeesters van St. Jans tot reparatie van reuzerock 12 p.p.
1615 betaelt de kerckmeesters van St. Jans over de costen van de cleedynghe, schilderen ende andere behouflicheden tot de reuze 138 p.p.
1624 – betaelt voorde nieuwe mande, hooft ende rock van de reuze aan de kerckmeesters van St. Jans 21 p.p.
1662 – grondige beurt
vernieuwd mandewerk 92 p.p.
justaucorps 151 p. 5 s. p.
Jan Van de Velde van Ieper sneed nieuwe handen, een *medaille* met verschillende rozen en een zwaard.

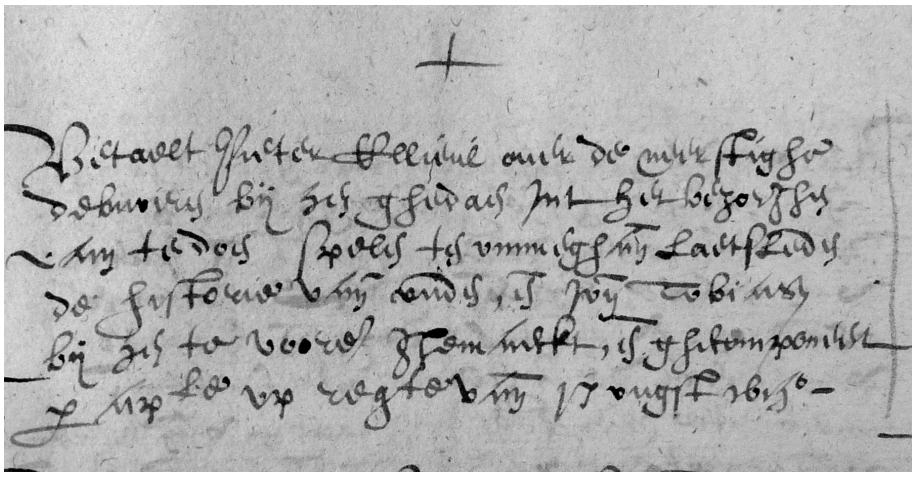

De familie Ellieul was een kunstenaarsfamilie. Het Poperings publiek en de cultuur waren meer thuis in de Bijbel dan de tegenwoordige toeschouwer. Pieter Ellieul maakte een toneeltje: *De historie van de oude en de jonge Tobias* uit het Eerste Verbond.

[32] *http://kunst-en-cultuur.infonu.nl/feestdagen/85940-is-sinterklaas-de-germaanse-god-wodan.html*

Hij kreeg een *blecken croone*[33]*, blecken staf ende zunne*[34] 19 p.p.

Christiaen Ellieul – stadskunstenaar in woord, met hand en pen, wordt bezoldigd voor *het prenten vanden rock, schilderen ende boetseeren van treuzehooft, schilderen van handen, vergulden van tzweerdt* 240 p.p.

zyde en lint 8 p. 2 s. p.

tmaekcken van cleederen 60 p.p.

Michiel Verpoort *over tschilderen van tciraet van de reuze* 36 p.p.

aan de zeven dragers en voor 15 *kuskens* en de 10 *casacken* voor de *hallebardiers*

1671 – *Aen Gillis Haeze ende Jan Graveleyne omme ghespelt thebben met hunne musle*[35] *voor de reuze ten lesten ommeganck* 4 p. 16 s.p.

Aen Maillaert De Wynter over den coop van 46 ellen roose ende citeroen coleur lyndt ten behouve van reuze 8 p.p.

Dezelve over kleden en ontkleden van reuze, reparatie ende voyagie tot Ypre 15 p.p.

Aen Dominicus Cokelaere over tmaecken ende decken van een kussen voor de reuze 16 s. p.

Aen Mahieu van Belle over tswaertverwen van coesterten ten behouve van de reuze 1 p. 10 s.p.

1678-1679 omwille van het tweede eeuwfeest werden er nog eens kosten gedaan voor *de Persiaen*

aen Pieter Gherber, meester cleermaecker .. met verschot van stofferijnghe oock begrepen de leverijnghe van lijnwaet met het maecken van een saro[36] 51 p.p. 17 s.p.

Aen Pieter Gherber voor 52 ellen en alf gouden galont a 9 st. d'elle en 70 ellen selver frongen à 8 st. d'elle ende 24 ellen selver tanden à 4 st. d'elle tot versiersel van het reusecleet ende van Pilatus *64 p. 17 s.p.*

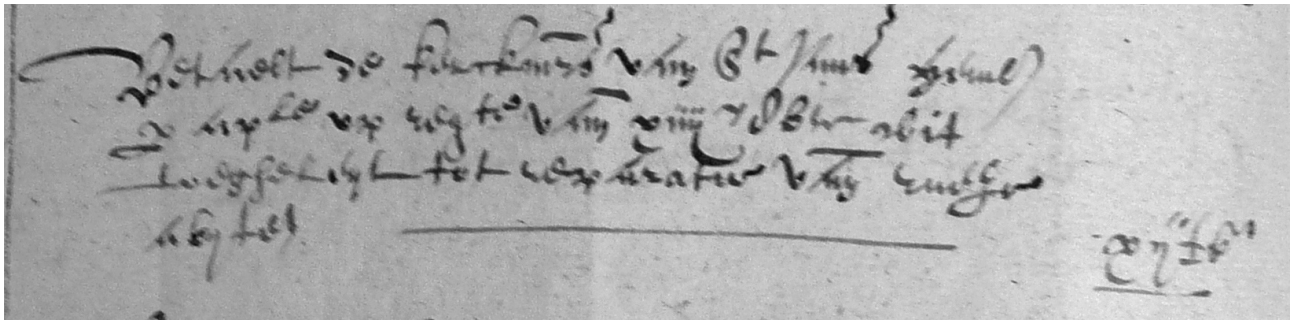

Het is duidelijk dat de reus niet aan de stad behoorde. In SAP 13 lezen we letterlijk dat het de kerkmeesters van Sint Jan zijn die voor de rapratie van de abijten van de reuze worden betaald.

De reus is nergens te bespeuren in het jaar 1914. Hij maakte dus de oorlog niet mee. In 1929 werd er opnieuw een reus gemaakt. Het zou een kleine reus geweest zijn met flikkerende ogen. Leuk, maar wat afschrikwekkend voor de kinderen.

Cyrus III zag het levenslicht met de stoet van Burgemeester Deschodt 15 juni 1947. Hij triomfeerde, terug van weggeweest.

En met het feest van "Poperinge 800 jaar" kwam hij totaal herrezen *na een eeuwenlange slaap terug als telg van zijn glansrijke voorouder.*

---

[33]Blijkbaar was de tulband er oorspronkelijk niet, of werd hij dan tijdelijk vervangen. De staf met de zon was er wel. Later zien we dat het knots, een soort *goede dag* wordt.

[34]Zon: zou kunnen te maken hebben met dezelfde omschrijving die men voor het rijk van Keizer Karel gebruikte: een land waar de zon nooit ondergaat. Voor Cyrus wordt in bepaalde literatuur de omschrijving: het grootste land dat de wereld tot dan toe had gezien. Of ze zover hebben doorgedacht kunnen we niet bewijzen. Maar de rederijkers waren niet ongeletterd en we zien ook hoe aan personen uit de familie Ellieul, stadskunstenaars, jaar na jaar in die periode betaald wordt om stukken te schrijven én over Cleopatra, de jonge en de oude Tobias, St. Victor, St. Nicolaes....SAP rekeningen 1610-1632.

[35] Dit blijkt een soort doedelzak te zijn. Cf. afb. in het koorgestoelte van Onze Lieve Vrouwekerk.

[36]Saro: wellicht sjako: hoofddeksel - steek, strik, kap, buis, kaper, voile, helm, muts, cap,...soort muts: kaper, baret, bonnet, tulband, kalot, kornet, kaproen,...militair hoofddeksel: baret, muts, helm, pet, talpa, talpak, sjako, veldmuts,...uniformpet, hoofddeksel, talpa, kolbak, sjako, veldmuts, kepi.

In het programmaboekje staat het volgende Poperings reuzenlied*:*

Aldie daer zegt, de reus die komt, zij liegen erom
Sa moeder kijk, een Gentse strop, de reus is op
Fier lijk een pauw, die Brugse zot, de reus is bot
Het wil zijn gril, dat Iepers kind, de reuze spint
Een keikop woont, te Popering, kom reuze zing
En onze stad herleef nu weer bij goed beheer

Het *hoofd van plaaster* bleek wat zwaar te zijn.
Er werd voor een nieuw hoofd gezorgd door wijlen Lucien De Gheus.

Concrete gegevens en begeleiding van de reus

De mensen die de reus voortbewegen zouden vroeger zelfs dansend de reus gedragen hebben.
Uit de gegevens van de Toeristische dienst weten we dat de vernieuwde begeleidingsgroep voor het eerst optrad in de Reuzenstoet in Gistel op 18 augustus 1991.
15 narrfenfiguurtjes (leeftijd 9 - 11 jaar) dansten rond de reus.

De reus is 5,9 meter en weegt 120 kilo. Zijn huidig hoofd is papier-maché. De romp is vervaardigd uit ijzeren buizen. Zijn armen zijn eveneens uit metaal. Hij draagt een tulband op zijn hoofd en heeft een 'goedendag' in de hand.

Foto A. D.

Marcel D'Heere

Henri Vandenberghe

Een vondst

In de honderden kaders die ter selectie en inventarisatie in het depot van de erfgoedvereniging Onzen Heertje de bedrijvige erfgoedzorgers uit hun pensioenitis bevrijdden, werd onze aandacht gaande gehouden door een schilderij. Overigens geen topstuk. Maar omdat het verband houdt met een Poperings figuur wilden we er dieper op ingaan.
Op de rugzijde lezen we 1961. We hebben niet te doen met een kopie of exemplaar dat in de galerij Rubens of Van Eyck thuis hoort. Toch hield de Poperingse link ons bezig.

Wie was de volkskunstenaar Marcel D'Heere

We konden op twee erudiete bronnen steunen om de figuur wat uit te tekenen.
Norbert Verroye leverde de verwijzing naar de culturele achtergrond van de volkse kunstenaar. Norbert vertelt: Grootvader Achiel Delanghe speelde bij de Langhoirs Victorines en was lid van GHYBES gilde. Wie Ghybe is moet in een ander artikel aan bod komen. De GHYBES oefenden met hun orkest in wat toen de *stadsschaal* heette. Vandaag de dag is dat het Hoppemuseum met bijhorende drankgelegenheid. Deze site is blijkbaar altijd verbonden geweest met de culturele verheffing van de Poperingenaar. Hier was in de zeventiende eeuw de Latijnse school van de Eerwaarde Paters Recoletten gevestigd.
Zijn nakomelingen vertellen dat Achiel mee betrokken was bij de gilde en het toneel, maar geen muzikant was. Achiel Delanghe speelde samen met Marcel D'Heere in het toneelgezelschap. De GHYBES gingen mee met de processies en ommegang.

Woning en winkel Marcel D'Heere, Casselstraat, Poperinge

Meester GHYBE in de processie.

DE GHYBES

Op 1 oktober 1939 lezen we in De Poperinghenaar pagina 3 - *Een bijzonder woord voor de Pope-ringsche Accordeonisten die hun faam hoog houden, en die onder de kundige leiding van den heer D'Heere Marcel, de opgevoerde stukken met kunde en stiptheid hebben gebracht.*
Marcel was blijkbaar dé man in de lokale muziekwereld. Hij had ook de touwtjes in handen in het muziek van Proven. *Proven*[1]*. — Muziek. — Heden Zondag, om 5 uur (Zomeruur) zal onze Muziekmaatschappij De Volksvreugd onder de leiding van M. Marcel D'Heere, haar eerste uitstapje doen en eene serenade brengen.*
En dat waren de muzikanten:

Het korps van de muzikanten: De Ghybes

[1]Poperingenaar 22-04-1922 Historische kranten.

De mandarijn van de erfgoedkunde van Stad Poperinge, Eric Vande Casteele, situeerde Marcel in een huisje in de Sint-Michielsstraat. Hij was volgens de volksmond horlogemaker. Dat was bewezen door even in de fotoverzameling van Westhoek verbeeldt te duiken. Hij knutselde en schilderde. Precies een van zijn producten was de vondst die aanleiding gaf tot dit artikel.

Genealogische gegevens

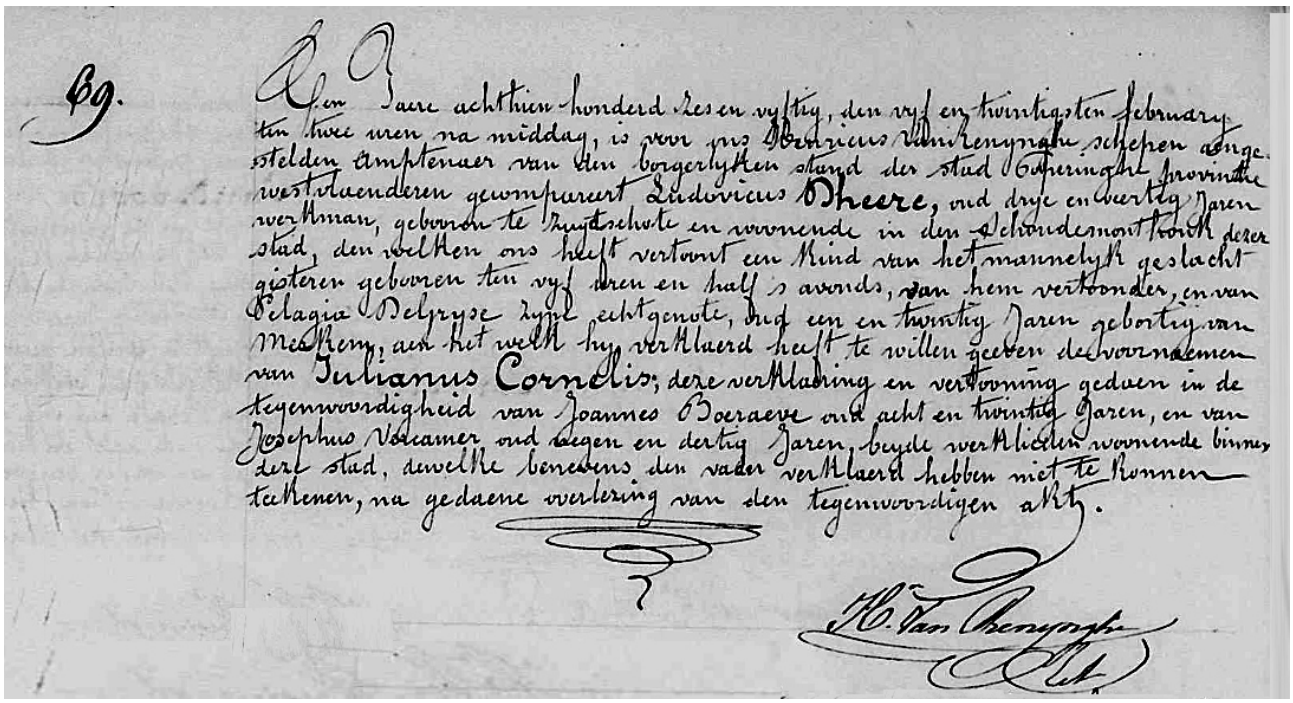
Op

Den Jaare achthien-honderd zes en vyftig, den vyf en twintigsten February ten twee uren na middag, is voor ons Ludovicus van Renynghe, schepen aangestelden ambtenaar van den burgerlyken stand der stad Poperinghe provincie West-Vlaenderen gecompareert Ludovicus D'heere, oud drye en dertig Jaren werkman, geboren te Zuydschote en woonende in den Schoudemoutstraat deser stad, den welken ons heeft vertoont een Kind van het mannelyk geslacht gisteren geboren ten vyf uren en half 's avonds, van hem verbonden, en van Pelagia Delpyse zyne echtgenote, drie en twintig Jaren geboortig van Meskens, aen het welk hy verklaerd heeft te willen geeven de voornamen van Julianus Cornelis; deze verklaring en vertooning gedaen in de tegenwoordigheid van Joannes Boeraeve oud acht en twintig Jaren, en van Josephus Volcamer oud negen en dertig Jaren, beyde werklieden woonende binnen deze stad, dewelke beneevens den vader verklaerd hebben niet te konnen teekenen, na gedaene voorlezing van den tegenwoordigen akte.

H. Van Renynghe

Geboorte acte Vader Jules D'Heere.

Jules D'Heere woonde in de Duinkerkestraat. In zijn café is er kermis in oktober 1907. Het café heeft als uithangbord *In 't uurwerk.* Dit is te verbinden met de stiel van zijn zoon, maar ook met de eigen kennis van zijn vader. In 1911 situeert men hem in de Watoustraat maar wel in dezelfde drankgelegenheid[2] "I*n 't uurwerk".* Er wordt gemusiceerd bij Jules en met de muzikanten in concert onder de leiding van M. D'Heere. De geboorteakte van Marcel noemt Vader Jules, as herbergier in de Eekhoek.

Hij huwde in augustus 1906[3] met Maria Decorte[4] kleermaakster.
Marcel was zesentwintig als in hij januari 1911 vermeld wordt bij de uitvoering van *schoone vlaamsche liederen en nieuwe muziekstukken* onder zijn leiding.

In juni 1912 is zijn vrouw slachtoffer van een ongeval. — *Overreden. — Dinsdag morgen werd Vrouw Marcel D'Heere door een onvoorzichtigen velorijder van Proven omver gereden in de Noordstraat. Zij was zoo erg bezeerd dat een geneesheer moest bij geroepen worden.*

[2]In de geboorteakte van Marcel is vader Jules nog herbergier, maar bij het huwelijk van onze kunstenaar-horlogeur was zijn vader uurwerkmaker. Alle berichtgeving in de kranten vertelt dat hij de stiel van zijn vader leerde.
[3]1906 nr. 51
[4]Marcel D'HEERE ° 14 september 1885 zv. Jules Cornelius, 50 j. horlogemaker en Eugenie Cornelia Sergier. Hij huwde 22 augustus 1906 met Maria Decorte, kleermaakster dv. Ludovicus Cornelius + 05 oktober 1905 en Regina Oreel, 58j.

Horlogemaker en muzikant

Huis van volle vertrouwen

Ik heb de eer het geacht publiek kenbaar te maken dat ik mij als HORLOGIEMAKER kom te plaatsen; van heden af zal er bij mij te vinden zijn een schoonen keus van

Zakuurwerken, *in alle soorten*, PENDULEN, RÉGULATEURS en Wekkers.

Ik lever eene fabricatie van allerbeste hoedanigheid, en ik waarborg de goede gang mijner uurwerken.

Ik stel mij insgelijks volkomen ter uwer beschikking voor de herstellingen in alles wat de horlogerie aangaat, hetwelk ten spoedigsten mogelijk en aan genadige prijs zal uitgevoerd worden.

Om toetelaten u te kunnen overtuigen van de echtheid mijner beweringen, ware het mij hoogst aangenaam, wildet gij mij met een proeforder vereeren.

In die afwachting, bied ik u, M....., de verzekering mijner volkomen hoogachting te willen aanvaarden.

Marcel D'HEERE-DECORTE, HORLOGEUR, Noordstraat, 36, Poperinghe.

Huis van vertrouwen, Noordstraat (huidige Casselstraat) 36, Poperinge

Op 14 augustus 1921 meldt *de Poperinghenaar:* de aanvaarding van de heer Marcel D'Heere, als *Bestuurder van ons gelegenheidsmuziek: Kommissaris in het Bestuur.*
In april 1924[5] wordt de titel op een andere manier geformuleerd. De krant schrijft : *ter zijde gestaan door den Onderbestuurder M. Marcel D'Heere.* Zijn verdienste: *door wiens toewijding en iever eene schaar jonge en belovende muzikanten werden gevormd.*

Op 1 juli 1923, als de vlag wordt ingewijd, prijst de reporter de *knappen* bestuurder Marcel D'Heere, die zijn korps *eene Brabançonne en Vlaamsche Leeuw* liet spelen.
In 1937 vinden we in de publiciteit dat hij zijn kunde wilde doorgeven en zich aanbiedt *tot het aanleeren der muziekkunst.*
Reeds in 1907[6] staat hij met zijn reclame in de krant als horlogemaker. Hij woont dan in de Noordstraat 36 zoals we trouwens in het fotomateriaal van Westhoek verbeeldt al konden constateren. Een reclame van 1919 toont dat hij later is gaan wonen in de Boomgaardstraat 27, als horlogemaker en goudsmid (1920).

HUIS van volle vertrouwen.

VERKOOP VAN ZAKUURWERKEN, REGULATEURS en Wekkers.

Alles gewaarborgd.

Gewaarborgde Herstellingen in alles wat Horlogerie aangaat. — Spoedige bediening.— Genadige prijzen.

MARCEL D'HEERE-DECORTE, Horlogeur, Noordstraat, 36, POPERINGHE.

De vormgeving van de reclame van 1907 toont de aristocratische manier waarop de volks-kunstenaar zich aanbood. We beelden ons de *meester* in zoals die zich nog in de jaren ’50 gedroeg. De man die fier was op het ambacht dat hij bedreef, bewust van wat hij kon. En dat moet toch heel wat geweest zijn: zakuurwerken, de hebbedingetjes van weleer, aan gouden of minder edele metalen kettingen hangend en ostentatief- nauwelijks verstopt in het giletvestje – pendulen, de staande klokken, barok of gewoon vlaams, - régulateurs met of zonder paardje.

De oudsten onder de Poperingenaren herinneren zich ook zijn handigheid in een toen meer verspreide techniek waarbij men schilderijtjes of taferelen aanvulde met technische snufjes: een windmolen die de wijzers van het uurwerk uitbeeldde, een kermismolen of schommel die met het uurwerk geregeld waren.
De regeling, het sturen van mechanische modules, werd afgestemd op de cliënt of het lid van de muziekmaatschappij of het orkest.
Hoeveel concerten de man heeft geleid kunnen we vermoeden naar de keren hij in de krant wordt vernoemd.

Wij moeten lof spreken van de leerlingen die met zooveel iever en regelmatigheid de zang en speeloefeningen bij woonden en niet minder den lof van M. Marcel D'Heere den ievervollen bekwamen meester die in zoo korten tijd zijne leerlingen zoo ver op den weg der kunst heeft weten te geleiden.

Marcel wordt als ijverige muziekleraar vaak vernoemd.

Om zich een idee te vormen van de feestelijkheden waarbij de muziekleraar betrokken was verwijzen we naar de vlaggenwijding van 1939. We voelen de volkse atmosfeer van einde interbellum. Vlaggen hadden hun specifiek belang.

[5] 6 april 1924 De Poperingenaar.
[6] Noordstraat 10 maart 1907.

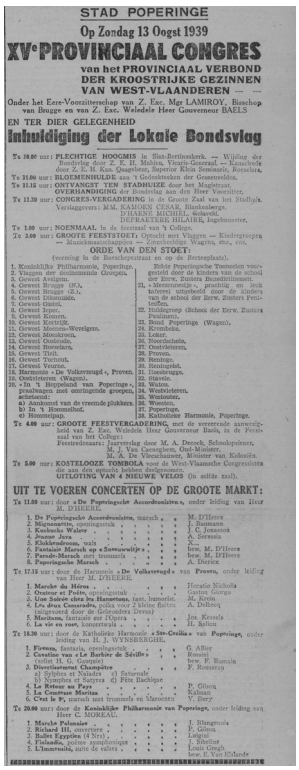

STAD POPERINGE

Op Zondag 13 Oogst 1939

XVe PROVINCIAAL CONGRES

van het PROVINCIAAL VERBOND DER KROOSTRIJKE GEZINNEN VAN WEST-VLAANDEREN

Onder het Eere-Voorzitterschap van Z. Exc. Mgr LAMIROY, Bischop van Brugge en van Z. Exc. Weledele Heer Gouverneur BAELS

EN TER DIER GELEGENHEID

Inhuldiging der Lokale Bondsvlag

Te 10.00 uur: PLECHTIGE HOOGMIS in Sint-Bertinuskerk. — Wijding der Bondsvlag door Z. E. H. Mathieu, Vicaris-Generaal — Kanselrede door E. H. Kan. Quaghebeur, Superior Klein Seminarie, Roeselare.

Te 11.00 uur: BLOEMENHULDE aan 't Gedenkteeken der Gesneuvelden.

Te 11.15 uur: ONTVANGST TEN STADHUIZE door het Magistraat.

OVERHANDIGING der Bondsvlag aan den Heer Voorzitter.

Te 11.30 uur: CONGRES-VERGADERING in de Groote Zaal van het Stadhuis.

Verslaggevers: MM. KAMOEN CESAR, Blankenberge.
D'HAENE MICHIEL, Schaevelt.
DEPRAETERE HILAIRE, Ingelmunster.

Te 1.00 uur: NOENMAAL in de Refectorium van 't College.

Te 3.00 uur: GROOTE FEESTSTOET: Optocht met Vlaggen — Kindergroepen — Muziekmaatschappijen — Zweefvoertuigen Wagens, enz., enz.

ORDE VAN DEN STOET:

(vertrek in de Boterdeepstraat en op de Bertenplaats).

1. Koninklijke Philharmonie, Poperinge.
2. Vlaggen der deelnemende Groepen.
3. Gewest Avelgem.
4. Gewest Brugge (W.).
5. Gewest Brugge (Z.).
6. Gewest Dikkebusch.
7. Gewest Gistel.
8. Gewest Ingelmunster.
9. Gewest Kortrijk.
10. Gewest Mesen.
11. Gewest Moorslede.
12. Gewest Oostende.
13. Gewest Roeselare.
14. Gewest Tielt.
15. Gewest Torhout.
16. Gewest Vleteren.
17. Harmonie «De Volksvreugd», Proven.
18. Ontsteleren (Wagen).
19. «In 't Hopveld van Poperinge» grasdragen met omringende groepen, achtereen:
a) Aankomst van de vreemde pluktiers.
b) In 't Hopveld.
c) Noenmaal.
20. Lichte Poperingsche Toneelen voorgesteld door de kinderen van de school der Eerw. Zusters Benedictinnen.
21. «Memmeke», prachtig en zeer interessant uitgebeeld door de kinderen van de school der Eerw. Zusters Penitentiaren.
22. Kinderkoor (Schoot der Eerw. Zusters Penitentiaren).
23. Bond Poperinge (Wagen).
24. Krombeke.
25. Loker.
26. Noordschote.
27. Ontsteleren.
28. Proven.
29. Reninge.
30. Roesbrugge.
31. Roesbrugge.
32. Stavele.
33. Watou.
34. Westvleteren.
35. Westouter.
36. Woesten.
37. Poperinge.
38. Katholieke Harmonie, Poperinge.

Te 4.00 uur: GROOTE FEESTVERGADERING, met de vereerende aanwezigheid van Z. Exc. Weledele Heer Gouverneur Baels, in de Feestzaal van het College:

Feestredenaars: Jaarverslag door M. A. Deneck, Schoolopziener, Voorzitter van 't Congres, Oud-Minister.
M. A. De Vleeschauwer, Minister van Kolonien.

Te 5.00 uur: KOSTELOOZE TOMBOLA voor de West-Vlaamsche Congresisten die aan den optocht hebben deelgenomen.

UITLOTING VAN 4 NIEUWE VELOS (in zelfde zaal).

UIT TE VOEREN CONCERTEN OP DE GROOTE MARKT:

Te 11.00 uur: door «De Poperingsche Accordeonisten», onder leiding van Heer M. D'HEERE.

1. De Poperingsche Accordeonisten, marsch . . . M. D'Heere
2. Mignonette, opwingstuk . . . J. Baumann
3. Kosinka Walzer . . . J. C. Jonasson
4. Jouer Java . . . A. Jurasin
5. Klokkendroom, wals . . . X...
6. Fantasie Marsch op «Sauvenière» . . . bew. M. D'Heere
7. Parade-Marsch met trommels . . . bew. M. D'Heere
8. Poperingsche Marsch . . . A. Durieux

Te 17.15 uur: door de Harmonie «De Volksvreugd» van Proven, onder leiding van Heer M. D'HEERE.

1. Marche du Héros . . . Horatio Nicholls
2. Ouverture et Polka, opwingstuk . . . Garten Georges
3. Une Soirée chez les Hanneton, tam, humoristi. . . M. Krein
4. Les deux Concertos, polka voor 2 kleine fluiten (uitgevoerd door de Gebroeders Devos) . . . A. Delbecq
5. Tarantelle, fantasie auf Opera . . . Jos. Kessels
6. La vie en rose, konzertwals . . . H. Salon

Te 18.30 uur: door de Katholieke Harmonie «Sint-Cecilia» van Poperinge, onder leiding van H. J. WYNSBERGHE.

1. Fiesta, fantasie, opwingstuk . . . G. Allier
2. Cavatine van «Le Barbier de Séville» (tuba H. G. Cocquyt) . . . Rossini bew. F. Rumain
3. Divertissement Champêtre . . . F. Rossinja
a) Scherzo b) Intermezzo c) Saturnale d) Fête Bachique
4. Le Retour au Pays . . . P. Gilson
5. La Cantinas Marina . . . Kalman
6. C'est le 9, marsch met trommels en Marocco . . . V. Berg

Te 20.00 uur: door de Koninklijke Philharmonie van Poperinge, onder leiding van Heer C. MOREAU.

1. Marche Polonaise . . . J. Ditersmann
2. Richard III, ouverture . . . P. Gilson
3. Ballet Egyptien (3 Nrs) . . . Luigini
4. Finlandia, poëme symphonique . . . J. Sibelius
5. L'Innocente, suite de valses . . . Louis Gough bew. E. Van Hollande

Zo wordt een vlaggenwijding in de plaatselijke krant aangebracht voor de tweede wereldoorlog.

De flyer was verbonden aan de plaatselijke krant. De Poperingenaar en de figuur die deze krant in handen had was een fervente aanhanger van het triomfalisme dat mensen moest motiveren om achter de vlaggen van hun tijd op te stappen. De vlag die men toen wijdde is nog een tijd na de oorlog in ere gehouden door de Bond van de Kroostrijke gezinnen[7]. De cultuurverheffing die de bond beoogde was confessioneel getint.
Bij die cultuur hoorde de muziek en de religie. Op de affiche prijkt ook Marcel D'Heere en vanuit zijn functie bij de Poperingse accordeonisten en in dienst bij de Volksvreugde in Proven. We bemerken hier dat toen ook de Harmonie Sint Cecilia en de Koninklijke Philharmonie van Poperinge bestonden.
Marcel voelde zich blijkbaar meer thuis in de accordeonwereld. Dit lag in de lijn van zijn technische bekwaamheid in het regelen van de mechanische delen van de instrumenten i.c. de accordeon.

Hij was de stielman die vaardig kon sleutelen aan de klok die men toen een regulateur noemde.

Uurwerkanker mechanica

In Wikipedia zochten we naar de technische kennis rond de constructies waar Marcel D'Heere ook in thuis was.
De technische pre-ingenieurs kenden de functie van het anker in een uurwerk.
Een uurwerk werkt met de *onrust*. We kennen dit vanuit de beweging van de slinger in de oude klokken.
Het uurwerkmechaniek is vrij precies. Het uitgebalanceerd wieltje is gekoppeld aan een spiraalveer. Dat wieltje bepaalt heel nauwkeurig de resonantie frequentie - het heen en weer draaien.
De onrust blijft bewegen, omdat het anker, dat ook om een asje draait, en op zijn beurt weer met een ankerrad is verbonden, de onrust steeds een klein zetje geeft. Het middelste deel van de onrust dat om de as draait heeft een klein pennetje (steentje in horloges), dat in een vork van het anker valt. Telkens als dit stiftje door de vork heen draait, wordt het anker in een ander positie gezet. Daarbij gaat het ankerrad steeds een half tandje verder. Een van beide palletten ligt daarbij tegen een tand van het ankerrad. Het ankerrad is via een raderwerk verbonden met een spiraalveer of met een gewicht, die de kracht levert die nodig is om de beweging in gang te houden. Het raderwerk drijft ook de wijzers van het uurwerk aan.
De onrust levert bij elke beweging eerst zelf de energie, die nodig is om de wrijving van het pallet over de tand van het ankerrad te overwinnen. Zodra de tand gaat bewegen over de kopse kant van het pallet levert het ankerrad weer (meer) energie terug aan de onrust om zo de energie die verloren gaat bij elke cyclus ten gevolge van wrijving te compenseren.
Het herinnert wellicht enkelen onder ons aan de droom van de perpetuum mobile.
Met de uitvinding van de elektromagneet en de transistor is deze huisvlijt op de achtergrond geraakt.
Wanneer we de weinige afbeeldingen van zijn pronkstukken die we in handen konden krijgen bekijken dan zien we zijn interesse voor die kunst en het zoeken naar een eigentijdse vormgeving die toen de nieuwsgierigheid van de geïnteresseerde prikkelde.
Het uurwerk in een fles, zoals toen ook het kruis met arma Christi[8], het zijn meer van die voorbeelden die her en der bewaard zijn en die ons verbazen omwille van de handigheid van de maker.

---

[7]Nu *Bond van Jonge en Grote Gezinnen*.
[8]Arma Christ – de marteltuigen waarmee Christus werd gefolterd; het kruis met spons en lans, doornenkroon en lisdodde, nagels en gesel. Het geheel werd in de fles opgebouwd. Uiteraard met het nodige geduld en de vereiste handigheid

Technieker Marcel D'Heer in zijn atelier.

De Poperingse Zimmer

Marcel en Maria D'HEERE-DECORTE

Er waren meerdere disciplines waarin de meester uitmuntte.

Hij was muzikant

Nu eens klarinet solist zoals hij geciteerd wordt in De Poperinghenaar 16 juli 1922 pagina 2 en dan weer orkestleider van het accordeonmuziek, 6 september 1931. Letterlijk: een uitvoering waarin veel gevoel stak .... en .. een oververdienden bijval genoot. Hij bewees als leider van Meester GHYBE's gilde. In 1953 om te 11.45[9] rapporteert men over het *Aperitiefkoncert door het Accordeonmuzlek der Meester Ghybe's Gilde, onder leiding van dhr. Marcel D'Heere*. Hij werd in die context vernoemd in 1948[10].

[9]Het Wekelijks Nieuws 18 juli 1953.
[10]Het Wekelijks Nieuws 11 september 1948 - pagina 4 - *Daarna trad op het korps der accordeonisten van de Meester Ghybe'sGilde, onder leiding van Heer Marcel D'Heere. Dit concert, dat eveneens puik werd uitgevoerd, kende een groot sukses.*

Hij blijkt ook meerdere disciplines onder zijn bevoegdheid te hebben. In de berichtgeving van 1948 lezen we op 17 april 1948 pagina 4: *Hier volgt het programma, dat zal uitgevoerd worden door het Accordeonmuziek, onder leiding van Heer Marcel D'Heere*.
In 1951[11] is hij bestuurder van Meester Ghybe's Keikoppengilde.
De accordeon weerklonk in de Sint Bertinuskerk in 1954 en in 1957[12].

Hij was een handige stielman.

Zijn handigheid en kennis in de uurwerkmakerij zette hem aan om te experimenteren met de mechanica van zijn beroep. Hij blonk uit in de huisvlijt en de volksmond heeft het over zijn ingenieuze creaties. Met dezelfde iets te sterk door zijn technische precisie beïnvloede hand schilderde hij.
Hij leefde in de tijd van de grote Louis Zimmer. De liefde voor de *stiel* had hij wellicht mee van zijn vader. Hij zal in zijn jeugd zeker van Lierse meester hebben gehoord.

Hij was daarbij volkse schilder.

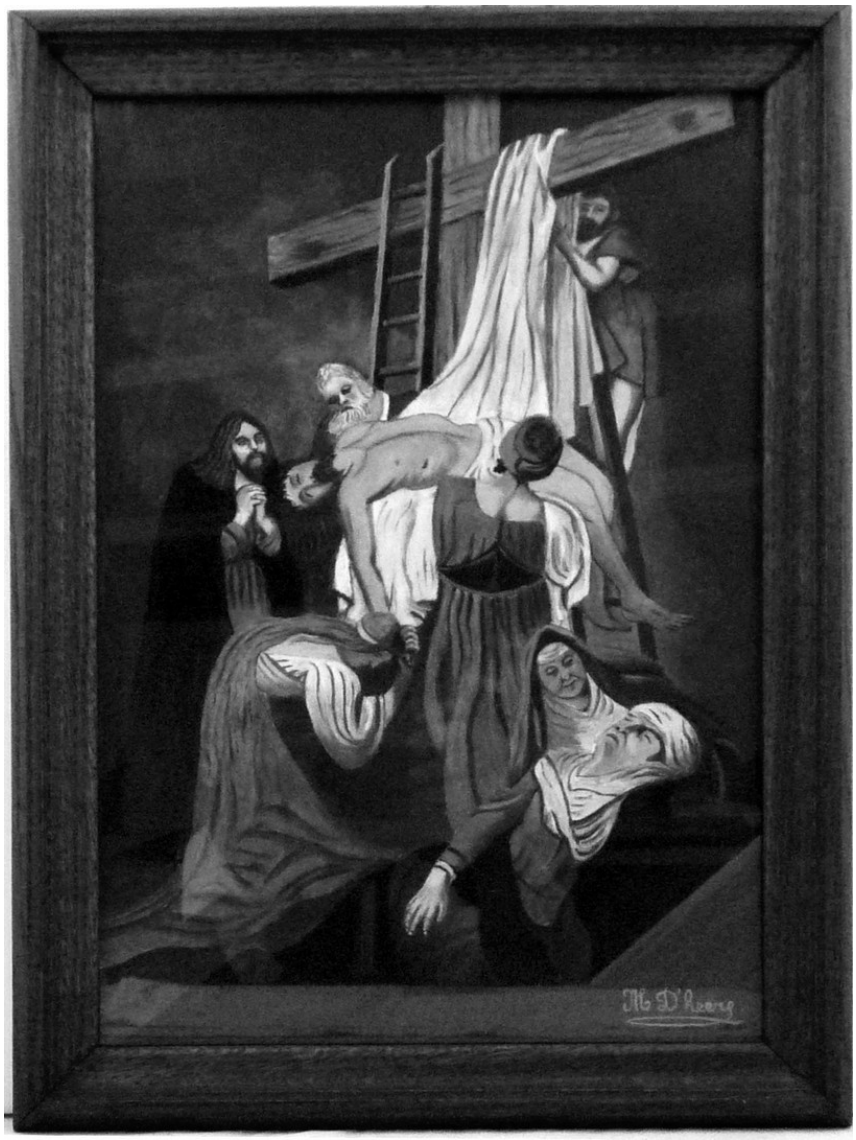

Een schilderij van Marcel D'Heere gedateerd 1961

Het schilderij dat we vonden is gedateerd. Hij was toen een zeventiger. We vinden niet onmiddellijk verwijzingen naar de grote meesters.
Het zou een andere studie zijn om de figuren te verkennen. Allicht is Jozef van Arimathea de oudste en wie weet de Johannes van Da Vinci... Maria Magdalena kust de voeten van de dode Jezus

Liefhebber van volksvermaak

[11]Het Wekelijks Nieuws 01 september 1951
[12]Het Wekelijks Nieuws 27 juli 1957 pagina 3.

De Poperingenaar 10/04/1910. Marcel speelde bij de Langhoirs Victorinen in het stuk Heideboeren.
Hij was dirigent van meerdere korpsen. Zelf noemt hij bij de reporter van Het Wekelijks Nieuws[13]
Vlamertinge, Proven en Watou.
Over Proven werd meermaals gerapporteerd.
In het muziek van Sinte Cecilia was hij klarinet solist.
En als hij voor zoveelste keer in de krant wordt vernoemd in 1962 dan is hij de leider in de rubriek *volkse walsen en pot-pourri.*

In al zijn ingenieuze knutselwerken was het hem alleen maar te doen om het volksvermaak via de geheimen van – zoals hij het zelf formuleerde – Marcel van Jules van Pillekes.
Hij had er zijn plezier in de mond dicht te houden als de geïnteresseerde zei: *Hoe werkt dat?*
Iedereen is benieuwd als hij in het schilderij van de vijver de visjes ziet voorbij zwemmen en als de luchtballon zwevend de ruimte doorkruist. En alleen de pientere toeschouwer ziet dat de kleppende klok in de toren niet door de monnik in beweging wordt gebracht.
We kennen allemaal het weermannetje dat als troubadour of alpenjager buitenkomt als het mooi weer er is.
En we vragen ons niet af waarom de snoodaard zijn vrouw met de paraplu buiten zet als het gaat regenen.
Maar al die toestelletjes zijn uniek. Marcel maakt ze van afgedankte uurwerken en de kapotte snaren van het tokkelinstrument. Recycling? Ja!

Het VRT programma Echo was in januari 1966 op bezoek in St.-Michielsstraat
In juni 1969 overleed Marcel D'Heere, een *fijnbesnaarde* kunstenaar en horlogemaker.
Wie een uurwerk had waar niemand mee weg kon had nog één kans bij Marcel van Jules van Pillekes.

Een kunstwerk van Marcel D'Heere: de acrobaat.

GOUDEN BRUILOFT TE POPERINGE

In alle stilte, zonder eenig officieel karakter, werd Maandag ll. 7 Mei het Gouden Bruiloftsfeest gevierd van Heer Jules D'Heere, 79 jaar, en Vrouw Eugenie Sergier, 72 j., gehuwd sedert 7 Mei 1884.

Sedert vijftig jaren deelden zij liefde en leed en het herinneren aan hun huwelijk, voltrokken juist 50 jaar vroeger, dag op dag, was hun een bijzonder zoet genot voor al de schoone dagen samen gesleten.

's Morgens gingen beide Jubilarissen naar de 7 uur mis in St Bertinuskerk, waar zij als dankzegging om de voorbijgegane jaren een H. Kommunie den Heer opdroegen. Onder gesloten familiekring, in allen eenvoud, werd het feest dan voortgezet.

In de feestkamer van het huis der gelukkige jubilarissen hadden de kindershanden een opschrift gehangen, opschrift dat de vervlogen jaren zoo goed weerom voor den geest bracht van de gelukkige bruiloftvierders. (Zie hiernevens).

Wij wenschen de jubilarissen nog menige jaren van gelukkig samenzijn en gezondheid, omringd met de liefdevolle zorgen van hun Kinders en Kleinkind, Heer en Vrouw Marcel D'Heere en dochter.

1884 AAN HET 1934
GOUDEN JUBELPAAR
JULES D'HEERE—SERGIER

Een halve eeuw is reeds voorbij
Reeds vijftig jaren zijn verzwonden,
— Thans vieren wij het jubeltij —
Dat gij te samen werd verbonden.
Gij deeldet samen vreugd' en smarten
Kommer, zorgen, liefde, leed.
Gij bleeft elkander trouw van harte,
En hielpt elkander wat g'ook deedt.
Thans na vijftig blijde jaren
Omstrengelt U een gouden band.
Dat God U nog veel langer spare
En zeeg'ne met een milde hand.
Dat het geluk blijft aan uw zijde.
Gezondheid blijve uw grootste schat!
Dit wenschen wij nu aan U beiden.
Vindt niets als rozen op uw pad!
Dan zullen wij eens wederkomen!
Gelukkig en zoo blij als thans.
En vieren 't feest dat U zal kronen
Met diamanten jubelkrans.

Marcel - Maria - Antoinette.
7-5-1934.

DE JUBILARISSEN EN FAMILIE

Gouden bruiloft Jules en Eugenie D'HEERE-SERGIER 1934

[13]Het Wekelijks Nieuws 29 december 1961 ter gelegenheid van de jaarwissel met als thema het uurwerk.

VARIA

ABONNEMENTEN
Een abonnement op Sappig bevat 2 nummers per jaargang, samen ongeveer 80 pagina's.
Een abonnement kan u bekomen door een eenvoudige overschrijving.
De abonnementsvoorwaarden voor onze twaalfde jaargang zijn:

Abonnementen België:
10,00 euro overschrijven op rek. 738-0059162-14, t.a.v. De Vrienden van het Poperings Archief vzw, Vlamertingseweg 8, 8970 Poperinge (Reningelst), met vermelding van "Tijdschrift SAPPIG – lidgeld 2015".

Abonnementen buitenland:
15 euro overschrijven op BE94 7380 0591 6214, BIC nummer is: KREDBEBB, t.a.v. De Vrienden van het Poperings Archief vzw, Vlamertingseweg 8, 8970 Poperinge (Reningelst), met vermelding van "Tijdschrift SAPPIG – lidgeld 2015".

ARTIKELS
Geabonneerden kunnen bijdragen aan het succes van deze publicatie.
Hebt u een idee om dit verzamelwerkje nog interessanter te maken, of wil u uw eigen kwartierstaat gepubliceerd zien, dan kan u bij ons terecht.

De redactie zou het wel op prijs stellen dat u uw artikel op CD-rom plaatst, opgemaakt in Word of Open Office, met een bijgevoegde uitprint.
Gelieve de eventuele illustraties in JPG- of PNG-formaat te bezorgen. U kan uw artikel ook zenden naar:
vpa.sappig@gmail.com
De auteurs en niet de uitgever zijn verantwoordelijk voor hun bijdragen en eventuele illustraties.

VRAAG & ANTWOORD
Hebt u vragen of opmerkingen i.v.m. met ons tijdschrift, genealogie of geschiedenis in het algemeen.
Stuur uw vraag en adres door via e-mail of post.
Wij publiceren uw vraag graag in ons tijdschrift.

AGENDA

Lessen oudschrift 2015
Stadsarchief Poperinge telkens om 20 uur.

AGENDA 2015

dinsdag 3/03/2015
dinsdag 7/04/2015
dinsdag 5/05/2015

dinsdag 1/09/2015
dinsdag 6/10/2015
dinsdag 3/11/2015

Web-site Nieuws

Nieuw in de E-bib
Een werk van P-J Desegher
"Historische bronnen i.v.m.
Poperinge & omgeving.

Bidprentjes :
Nu meer dan 30.000.

De jaarboeken van Poperinge
door Guido Vandermarliere
Nu per jaar, van 1556 tot en
met 1599.

Vernieuwde intro pagina.
En nog tal andere vernieuwingen

Akten vanaf Jaar V tot en met 1825.
Neem een kijkje op onze web
arch-poperinge.be